

hogyan helyettem, meghatalmazással, — On meg el a holttestért Nápólyba? ...
 — Majd ezt még meglátjuk.
 — Ha ugyan nincsen túlságos hatással idegeire az ilyesmi. Ezalatt én kínos óráktól kimélhetem meg a sógornőmet; az újságok bizonytalan híreiből hogyan föltételezhetné ő? ... Visszatérek tárgyamhoz. A mikor elolvastam ezt a napihírt, azonnal így szóltam magamhoz: ime, itt van egy gyilkosság, melyet egészen jól el tudok képzelni, melyet magamban felépítettem, melyet tisztán látok, — én tudom az okot, mely miatt a tett elkövetett és tudom, hogy ha nem lett volna ott családoknak az a haterzer frank, a gyilkosság nem történt volna meg.

— De tegyük föl...
 — Ugyebár: tegyük föl, hogy nem volt ott az a haterzer frank, azaz inkább, hogy a tettes nem vitte magával; ez esetben ez az én emberem.
 Lafadio felállott, felvette az újságot, melyet Gyula eldobott és kinyitotta a második lapon.

— Nem olvasta az utolsó híreket. A... gyilkos épen nem vitte magával a haterzer frankot, — mondja a világ legközönyösebb hangján. — Az újságban ez van: „és ez arra enged következtetni, hogy a gyilkosságnak nem rablás volt az indítóoka.”

(Folytatása következik.)

„Hiszek egy Istenben.
 Hiszek egy hazában,
 Hiszek egy isteni örök igazságban
 Hiszek Magyarország feltámadásában,
 Amen.”

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Az anyaföld. *Palágyi* Lajos 1912-ben megnyerte az Akadémia Nádasy-díját *Az anyaföld* című epikus költeményével. Az őt a bíróság találni rá s most nem kicsiny elhatározással kiadta a saját költségen. Új témakört von a magyar epika körébe, a magyar hagyomány egy olyan elemét, melyet költőink eddig nem vettek figyelembe: a szkiták harcát Dáriusz perzsa király ellen, a mikor tudvalevőleg becsalták a király óriási hadseregét a szkita puszták mélyébe, folyton visszavonultak előle, csak portyázó s támadásra azonnal eltűnő csapatokkal nyugtalanították, addig, a míg a szokatlan éghajlat, az élelmezés hiánya, a betegségek, a kimerültség eléggé meg nem puhították a büszke sereget. Akkor aztán rátámadtak és visszaverték, úgy, hogy a hatalmas király szégyenszemre, teljes vereséggel volt kénytelen hazavonulni. Ezt így írták meg a görög történetírók s így fogja fel *Palágyi* is. Természetes, hogy a szkitákban a magyarok, hunok, avarok stb. őseit látja s a perzsa zsarnokságot a magyar szabadságszeretettel vereti meg. A magyar ősmondai hagyomány ilyen költői meg bővítése igen érdekes és alkalmas ad a költőnek nemcsak színes és változatos képek nagy számára, hanem egy mélyebb eszme megérzésére is: az ő felfogása szerint az anyaföld, a szabad szittyia pusztá a szövetségese szabadságra született lakóinak, az ő segítségével újízik el a zsarnokot. Az eposz nem a hagyományos epikai formában van írva; kis képekre, részletekre bontva mondja el mondani valóját és ezek a részletek, megannyi ballada-szerű kis költemény, kissé lazán vannak összerakva, de azért teljesen kijön belőle az, a mit a költő akart. Talán nem is egészen tudatosan úgy dolgozott a költő, mint a régi domborművek mesterei, a kik egész bonyodalmas történeteket ábrázoltak hosszú relief-sorozatokban; a történet minden fontosabb jelenetét külön megkomponált domborműben mondja el. Emberi alakokat alig mutat be *Palágyi* történetével, a kik néhányan mégis kiemelkednek a tömegjelenetekből, azok is csak általánosságokkal, szilhuettben vannak jellemezve. A fősúlyt a tömegek mozgására fekteti, különösen a szittyák rajzában, a hol nem az egyes embereket, hanem a nép egészét próbálja jellemezni. Ebben a jellemzésben ragaszkodik a tradícióhoz, a nomád pusztai népek ismert jelleméhez, de néhány érdekes új vonást is fűz hozzá. Nagyon figyelemreméltó a nyelve, teljesen egyszerű, néha csaknem lapidáris és mégis van színe és plasztikája. *Palágyi* eposza érdekes és érdemes utóhangja a magyar ősmondai epikának, közvetve sok tekintetben összefügg a mai idők magyar népeinek lelkiállapotával, egy becsületetlenségű, idealista

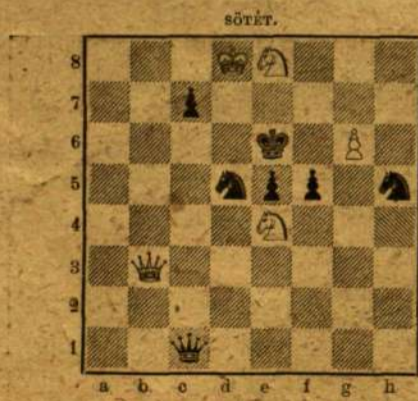
szellemű és erős hazafias érzésű költő nagy ambícióval és buzgósággal írt műve, a melynek szívesen kívánunk sok olvasót.
 A vérző Magyarország. Ezzel a címmel nagyon szép kiállítású könyv jelent meg, a melyben a legkiválóbb magyar írók egész sora írt cikkeket, verseket, novellákat a magyar integritással kapcsolatos gondolatokról. A szép könyvhöz *Horthy* Miklós kormányzó írt lelkesítő előszót, egyes közleményeit gróf *Apponyi* Albert, gróf *Andrássy* Gyula, *Rakosi* Jenő, *Csernoch* János, *Vargha* Gyula, *Herczeg* Ferenc, *Gárdonyi* Géza, *Cholnoky* Jenő, *Babits* Mihály, *Kosztolányi* Dezso, *Schöpfung* Aladár, *Karinthy* Frigyes stb. írták. A szerkesztés gondos és izéles munkáját *Kosztolányi* Dezso végezte s *Jeges* Ernő rajzolt hozzá finom ízlésű címlapot és számos szép illusztrációt. A könyv érdekességei közé tartozik egy térkép, a mely azt mutatja, hogy mely nevezetes magyar emberek születtek tőlünk elszakított területeken, ez a térkép mutatja meg legnagyobb szemléletességgel, hogy mit jelentett a magyar kulturának Erdély, a Felvidék és a Délvidék.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: *Kenesei Keresey* Kálmán kir. közjegyző, nyugalmazott ítélőtáblai bíró, a református egyház presbitera, stb. életének 53-ik évében Balaton-Arácson. Veszprémben helyezték örök nyugalomra. — *Visnyá* József ny. fővárosi árvászeki ülnök 70 éves korában Budapesten. — *Kürti* József dr. nyug. kir. ítélőtáblai bíró, 63 éves korában Budapesten. — *Szekeles* Frigyes Odön premontrai-rendi kanonok, okleveles középiskolai tanár, főjósággal kormányzó, élete 64-ik, rendi pályája 45-ik évében Jászóváron. — *Dusemasin* Albert dr. nyug. posta- és táviróirtáros, 52-ik évében Budapesten. — *Kendi-Finály* György dr., a Stefánia Gyermekkorház sebész-főorvosa, a Budapesti Közuti Vasutak főorvos-helyettese, 46 éves korában Budapesten. — *Gedeon* Jenő, a szini kerület nemzetgyűlési képviselője, Hidvégárdón. — *Philip* Aladár Máv. főfelügyelő, a Ferencz József-rend lovagja, 55 éves korában Budapesten. — *Darufalvi Krehnyay* Ede, az árvali közbirtokossági uradalmi központ irodaigazgatója Arvaváralján. — *Dr. Frontus* Lóthár, a Dollinger-klínika volt orvosa, halálos kimenetelű szerencsétlenség miatt áldozatul. Az elhunytban dr. *Frontus* Oszkár művészeti osztálytanácsos közeli rokonát gyászolja. — *Királovics* Imréné, szül. *Gadács* Gabriella Székesfehérváron. — *Szabó* Erzsike 17 éves korában Budapesten.

SAKKJÁTÉK.

3183. számú feladvány *Eder* Istvántól Budapest. A „Vasárnapi Ujság” rejtvenypályázatán megdícsért pályamű.

Világos indul és a második lépére mátiót ad.

KÉPTALÁNY.

A „Vasárnapi Ujság” 12-ik számában megjelent képtalány megfejtése: *A látni úgygy napba nem tekint.*

Felélős szerkesztő: HOITSY PÁL.

Szerkesztési iroda: IV., Vármegye-utca 11. Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-utca 4.

Franklin-Társulat nyomdája (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.).

Bélyeggyűjtőkkel
 cserélek, adok debreceni Zóna I. és II. kibocsájtást, különlegességeket is.
SPRINGER J., Debrecen, Fő-u. 38. sz.

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)
 A főváros első és legrégibb csipkétisztító, vegytisztító és kelmetestő gyári intézete.
Gyár és főüzlet: VIII., Baross-u. 85.

KERESZTÉNY FORGALMI IRODA
 Budapest, IX., Ráday-utca 16.
 Birtokokat, telkeket, házakat, villákat, üzleteket adunk-veszünk és közvetítünk. Bank- és értéktársaság bizományi ügyleteket kötünk és lebonyolítunk. Hirdetéseket gyűjtünk és terjesztünk. **Kereskedelmi tudakozódó. Export-import.**

VARRÓGÉPEKET veszek és eladok, **KRAUSZ IMRE** varrógépkereskedő, Budapest, VIII., Rókk Szilárd-u. 6. Viszonteladónak engedmény.

KELETI J. BUDAPEST, IV. kerület, Koronaherczeg-utca 17.
 Gyárt legkülönbözőbb bélelt kivitelben: műanyag, műkezes, székítőket, karkötőket, gumipórácsárnyakokat stb. Dús választék az összes betegpórács gumidrukkban és műszerekben.

Hamis fogakat Brillianst Ékszeret Platinát
 leginkább napi áron
GROSS ANTAL
 BUDAPEST VIII., József-körút 23. főemléket

JÓ PAJTÁS

BENEDEK ELEK GYERMEKUJSÁGA

a szívet-lelket nemesítő történetek, mesék, versek, ismeret-gazdagító olvasmányok való-ságos kincsháza.

Rendes munkatársai: *Endrődi* Sándor, *Váradi* Antal, *Vargha* Gyula, *Lampérth* Géza, *Kürthy* Emil, *Avar* Gyula, *Fekli* Sándor, *Mihályffy*né Fül Lenke, *Berényi* Lászlóné, *Tábori* Kornél, *Kozma* Imre, *Csanády* Sándor, *Szekely* Nándor, *Benedek* János stb.

Allandóan közöl a régi nagy magyar és idegen költőktől a gyermekifjúságnak való költeményeket.

A JÓ PAJTÁS-t a Franklin-Társulat (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.) adja ki.

Előfizetési ára negyedévre 12 korona. Egyes szám ára két korona. Mulatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal.

Hirdetések felvételnek
BLOCKNER I.
 hirdető-irodájában,
 Budapest, IV., Semmelweis-u. 4

20. SZÁM. 1920. (67. ÉVFOLYAM.)
 SZERKESZTŐ: HOITSY PÁL
 BUDAPEST, OKTÓBER HÓ 24.

Szerkesztési iroda: IV., Vármegye-utca 11. Előfizetési ára: az okt.-decemberi évnegyedre 20 korona. Külföldi előfizetésekhöz a postailag megállapított viteldíj is esatolandó.
 Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utca 4. Megjelenik havonta kétszer. — Egyes szám ára 3 korona.

RÁKOSI JENŐ.

Jelky Gyula legújabb felvétele.

KATICZABOGÁR

REGÉNY. — IRTA HAVAS ALISZ.

(Folytatás.)

Visszatértek az intézetbe. — Sajnálom, szóló Kató, mikor visszafelé mentek a kocsin, hogy annyi pénzbe kerülök.

— Ugyan. Mi a pénz, mikor egészségről van szó, bármilyen nehéz is megtakarítani, felelt az anyja.

— Be sajnálnám, ha hiába volna az erőfeszítés, nem tudnék erőre kapni, gondolta Kató.

Másnap ellűcszozott mindenkitől, de úgy, hogy év végén eljön vizsgáznia. Erős akart maradni, de mikor Jánosy tanár úrral került szembe és mondta, hogy a lányok meg fogják írni, mit olvasnak és ő el fogja olvasni, de azért ez nem olyan, mintha itt lenne az irodalom-órákon, akkor megbeszéltek az ajka és sírni kezdett.

— Kedves kis Kató, ha azt akarja, hogy meg legyen elégedve magával, akkor ne olvasson egy-két hónapig mást, mint nagyon vig dolgokat és élvezze a napsütést, meg az egész kítavasodást. Figyelje, mennyi pathos van a föld újraképzésében, mennyi öröm van egy fecske repülésében és tanuljon mind-ezekről örömet, élni-akarást, akkor megjön majd az életerő is. Arra gondoljon, hogy a miben annyi kedv és erő van, mint az életben, ez nem lehet hiába.

Kató már nem sírt, a tanár szemébe nézett és azt gondolta, hogy ott is mennyi szomorúság van és az orvos szemében is és mindketten milyen jószág energiával igyekeznek őt az életnek megnyerni.

Csilláné délelőtt csomagolt, Lenke és Évi mindent összeszedtek, elkészítettek előtte való este, Katónak egy lépést sem engedtek. És mikor indulnia kellett, hozták a kabátját, kalapját, ernyőjét és mentek vele ki egészen a kapuig és megcsókolták mind a tizenkilenczen; Kató fájdalmat érzett a távozás miatt és boldogságot, mert szeretet, fiatal lelkes szeretet vette körül. Utolsó percben befordult a kapun Kertész tanár. Töle még nem búcsuzhatott Kató, most fölnezzt rá s csupa neheztelés volt a tekintetében. Furcsa neheztelés: miért nem tudta ő boldogítani Zsuzsát?

Kertész nem érzett ebből semmit. Bemutatkozott Csillánénak, megsimogatta a kis fiút.

— Aztán most egy ideig keveset zenéljen Kató és sokat gyék, mert sok érzés van magában és az érzéseket táplálni kell.

— Mer' — kérdezte a kis fiú, a ki felbátorodott kissé, mióta annyi ember közt forgott.

— Mert máskülönbön megessnek minket, szóló a férfi úrra megsimogatta a gyermeket.

A lányok nevetve csókolták, becézték a kis kotyogót. Aztán a kocsit megindult, Kató nézett vissza a házra, melynek lépcsőjén alig másfél éve kíváncsian, kérdésekkel telve haladt fel.

— Reméljük, mielőbb megerősödvé jöhetsz vissza, szóló az anyja.

— Talán... És Vilike most már javulhat, ha eddig nem rosszabódott...

— Talán, — mondta az anyja, de egyikük sem merte hinni, mert az orvos semmi reményt sem nyújtott.

Az apa is megijedt, mikor halovány leányát meglátta.

— Nem értem, miért nem értesítettél minket előbb, Kató. Nagyon jól tudad, hogy elég csapás nekünk a Vili betegsége, miért sulysóbítottad az aggodalmainkat?

— Igazán, én nem hittem, hogy ez betegség. Nem gondolkodtam róla.

Zsuzsáktól nem búcsuzhatott Kató és nem tudatta, hogy hazajön. Hazuról írta meg és csak annyit írt, hogy levegőváltásra

volt szüksége. Valami tiltotta, hogy alapsabban írjon betegségről, az irtózás attól, hogy Zsuzsák szájakoznak rajta. Így aztán, bár megrendítette Zsuzsát ez a hír, mégis elég volt annyit mondania az anyjának, meg Kósnénak, hogy Kató verszegény lehet, mert rossz színben találta az anyja s hazavitte. Talán húsvét után vissza is jön. Zsuzsa önmagával is elhittette ezt a valószínű föltevést és Bélának is el akarta mondani, de aztán mindig visszariadt attól, hogy szerelmük dús színeire ezt a kis árnyat borítsa. Ugy látszik, Kósné sem említette fia előtt. És Zsuzsának ugyis válnia kellett Bélától, mert hazavitték s csak húsvétkor látják egymást, de akkor aztán megtartják az eljegyzést, Béla nagyon sietteti ezt is, meg az esküvőt is és mi akadályuk volna? — A kegye már tavaly óta készen áll és mire jó a hosszú viszony? És a Zsuzsa apja, Aranyossy Árpád sem tudna erre felelni mást, minthogy: semmire.

A tizenkilenc lány mindenike hűségesen irogat a huszadiknak. Hetenként két levél is érkezik Katóhoz, melyek mindenről beszámolnak, a derős eseményeket kiszinezve, a kellemetlenek fölött átsuhanva. Az Évi a legbizalmasabb, a Lenkééül jegyzetek hullanak ki, a leccéké legnehezebbjeit sűrűsége küldi, mert hiszen Kató vizsgáznia akar. Berta és a többiek a „heccz”-eket írják le és a tanár urak meg nénik üdvözlőit melékelik.

XXIV.

Kató kilépett a kertbe és megállt. Megdöbbant a szíve. Olyan gazdag örömet sejtett maga körül a természetben, a milyet önmagában csak akkor érezhetne, ha... Ha hirtelen minden úgy volna, hogy az egész Zsuzsa-Béla szerelemről szó se lett volna, csak mint rémlátásról, vagy még így sem. Béla elébe toppanna, a kezét megragadná, (szinte érzi) a tekintetét szemébe mélyesztené (most, most egy pillanatra mintha nemcsak képzelné) és szólna: Katiczabogaram, jöttem, hogy meggyógyulj! Kató abban a percben egészséges volna, ezt tudja biztosan. A lankadatos kifutna tagjából s helyet adna a harmats reggel frissességének. A boldogság legyűrné a betegséget, vagyis azt a fáradt erőtlenséget, mely szervezetében állandó bágyadság, érzés- és gondolatvilágában tartós lehangoltság.

Tegnap esett az eső, a mai tavaszi meleg könnyű, illatos, az ember egész valóját üdítőn átjárja. Kató ledől a kert pázsitjára, melynek élénk zöldjét a tavasz napja simogatja. Ez a nap csókolja rózsásra az ember bőrt a nélkül, hogy megizzasztana vagy szúrón égetne. Ilyen lehet a tenger napja, melylyel Katónak nemskára meg kell ismerkednie, orvosi rendeltet. A pázsitot három oldalról orgonabokrok veszik körül és dúsan, kacagva nyílik az orgona. A kerten túl valahol hatalmas nyárfa áll, idelátszik, a mint fehérhátú levelei úgy reszketnek az örömtől, vagyis a friss szellőtől, mint este a csillagok. Vajjon Béláké élvezik most ezt a tavaszi vasárnap délutánt? Együtt vannak? Bizonyosan. És vajjon Zsuzsa most is olyan felelősséges, parancsoló, ingerlékeny és ingerlő, mint máskor? Vagy simulékony és igen, ilyennek kell lennie Bélával... máskülönb hol van a harmonia? Zsuzsa most olyanféle lehet, mint ő, Kató állandóan. Csakhogy Katónál ez már megszokott, unalmas, meg Zsuzsánál csak egy szin a sok közül... Egy fecske cselezott el Kató mellett. Sötétké teste acélosan fénylik a napban. Nyílsebesen röptül a fészkéhez... Meanyi

üde élet! Az út fölött apró bogarak örvénylenek a levegőben. Maga a levegő hogy rezeg ott lent, közvetlenül a föld felett. Ha behúnnya a szemét Kató, látja, hogyan reszket ez az életerős életöröm a Zsuzsa és Béla szemében. És ha fölpillant Kató, ugyanazt látja ismét a színeknek, alakoknak, fényeknek, árnyékoknak e mosolygó kertjében. És többé nem tudja elválasztani önmagát ettől az üde, egyetemes ujjongástól. Halló! Hiszen az ő öröme fűtöttet ott főtt a fán... és csillog szívárványosan a fán... és bölöngat a szellő szavára az orgonafürtökben... és főtt suhan a báránnyelőkben... milyen gyönyörű, az erős kék égen... milyen lenge, finom, hófehér, ezüstfénytől áthatott... Nemcsoda, hogy az ember, a ki ez látja, mesét kezd mennyvirágról, angyaloktól és felmosolyog a fehérszakkallú mennyi Atyához... Pedig szebb úgy, hogy ő nincs ott, hanem mindenütt... mindennek a mélyén. Ezt Béla mondta így... Milyen haragos-zöldben fekszik a fák feje az ég kék párnáján. Kék és zöld... a természetben minden szép, minden megfér, mert valójában minden egy. Talán ez az Isten, az isteni lélek, a világ... sok minden van benne, hisz már az emberben is... ebben az enyémében... ebben az egyhangú, szürke Kató-lélekben is hány hang van? Hát még a Zsuzsában? Annak a változatosságába az én lelkem is belefér. Hisz egyetlen közönséges hangot is az alaphangon kívül hány felhang tesz egészé? Hiszen minden összetett és minden egy. Béla is milyen más hozzá

és más Zsuzsához és ismét más Zsuzsa anyához és minden barátjához... és mégis egészséges. Csak a szerelme... De hiszen az is... talán... egy. Mint valami fény sugar, előbb felém vetítve, aztán tölem elfordult lassan, de törés nélkül Zsuzsa felé. És Zsuzsa más... Zsuzsa más, mint én? Máskép szeret... Vajjon nem tudné-e én is úgy szeretni, mint ő, ha Béla akarta volna türelmelem? Eleinte milyen finoman, sejtetemesen szeretttük egymást... mindig így képzeltem én... aztán... a csók... Milyen láng gyúlt a szemében... nem szép úgy az arca... inkább csodálatos. Zsuzsa hevesen adja vissza a csókot... ott folytatja, a hól én elhagytam. Istenem, milyen különös megértés ébred ma bennem... mintha valaki írná belém ezeket s én csak olvasnám. Zsuzsa lelkében vannak hangok... vonások, melyek én bennem sohse fejlődhetnek ki, ha rejtőznek is talán... bennem, ha mindenkiben minden benne szunnyad, csak nem ébred fel... én sohse leszek épp olyan, mint ő... de azt szereti, a kit én... az én érzése sem életét éli tovább... Ő a felesége lesz... Lehettem volna én most... már a felesége? Hiszen... én... még ezt nem óhajtottam... Vajjon tudtam volna olyan rókázás nélkül, simán, boldogan tovább élni, mint az a sok... fiatal asszony s majd Zsuzsa? Oh, én jobb szerettem volna még azt éli vele, azt megállítani, a mit a telen éltünk... Ha nem lehet örökre, legalább válni úgy... Valaki hirtelen két és fél évet lapozott az életemben és ott talált Béla mellett... már nem gyermekleányként, hanem, mint... Engem... Zsuzsát... oh, milyen furcsa gondolat... de vigáztól... Őt... tovább a Bélának kellőt, nekem meg... megengent. És én, a régi nő, a fák kék, az én emléki, itt heverek a pázsit... emlétem, de megmaradtam, mint az a száz éves levél a tavaszban...

Harangszó... Bennem, vagy körülöttem templomban? Vagy az ő szerelmük hangszava a távolban? Mindégy...

XXV.

— Igazán tengeret ajánl nekem, Tanár Ur? Nem is hittem volna, hogy ilyen magamfajta öreg asszonynak is jót tesz...

— Inkább gyermekeknek és fiataloknak szoktuk ajánlani, de Nagyságos Asszonynak most szintén megfelelő lesz.

— A kis Csilla Katótól kaptam levelezőlapot odalentről. Bizonyára Tanár Ur küldte őket is, — mondta Kósné.

— En küldtem, bár... — Bár? Csak nem tartja nagyon komoly-nak a kis lány állapotát!

— Nagyon komoly. Nem mondtam ezt így meg, sajnálom őket és úgy is mindent elkövetnek s csodák történhetnek... A természet, a tenger... En semmit sem tehetek...

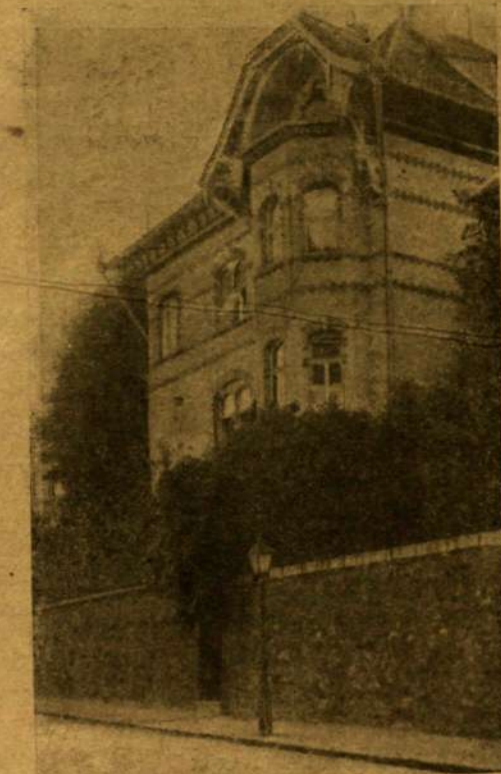
Katóék csakugyan ott voltak már a tenger-nél. Bár Csilláné riadtan nézett az urára, mikor a Kató számára félretett pénz került szóba:

— Hiszen azt akkorára szántuk, amikor férjhez megy?

— Igaz, de először meg kell gyógyulnia... Az apa egyedül maradt, nem szakadtott el hivatalától. S rövid szabadságidejére nem érdemes leutaznia, a pénzt fogyasztani.

Kató ott ült a kicsi, mesterséges homokstrandon, melyet minden bóra után úrra kellett készíteni a gyermekek számára. Kató a homokban ült s könyvet tartott a kezében, hogy legyen valami kemény a levelezőpapíra alatt és czeruzával írt. Mellette kis öccse kagylókat csereberélt a többi gyermekkel.

— Édes Évikém! Itt ülök a tengerrel szemben. Hogy mennyire szeretem a tengert, azt ki sem tudom mondani. És mennyi mindent szeretek! Mindent szeretek! Ne gondolj most olyan egyszerű szóra, mint a vizgatalódás. Nem. A mi fajt, az mind fáj. Vilike itt játszik mellettem, de én úgy érzem, mintha csak édes, ide képzelt emléke lenne s őt magát, nem tudom az élethez kötni. En azt hiszem, nem fogok élni, mikor ő már nem lesz, de anyusék! Mivel érdemelték, hogy ennyi mindent éljenek túl? És ő! Tudod, kikre gondolok! A kik már jegyesek és nemskára házastársak. S én örülök a boldogságuknak, de mégis oly gyöngy ember vagyok még mindig, hogy fáj is ez az öröm. Pedig egészen jól tudom, hogy én csak ábránd-szerelmeire való vagyok, a mi élő tűz lobogott bennem (kérek, égesd el a levelemet), az végigégett, kiégett. Az a valaki lobogtathatta volna és formálhatta volna az én érzésemet tetszése szerint, azt hiszem. De új, más valaki, nem jöhet többé, és hiszen más is van a világban, nemcsak szerelem, úgy-e? De ezt most csak úgy tudnám átérzeni, ha Vilike az életé volna, más-nam átérzeni, ha Vilike az életé ahhoz, különben kifáradtok, kimerült vagyok ahhoz, hogy ezt átérzem. Vagy kevesre voltam hivatott, vagy sok volt az, a mi átviharzott rajtam olyan gyorsan, olyan kis idő alatt. Nagy sirocco és rögtön utána bóra. (Tudod, a sirocco tikkasztó meleg szél a tenger felől és a bóra hideg a hegyek felől.) Észrevehetéd, hogy sokat gondolkoztam ezen és kimerült vagyok, nem szomorú, ne hidd. Már otthon volt egy vasárnap délutánom (úgy látszik, ma folyton magamról fogok írni) akkortájt, mikor az orgona nyílt. Odahaza, a kertes udvarunkon álltam, hat beti fekvés után már tudtam állni, járni, körülöttem orgona, képzeltetted az illatot. Olyan erősen, olyan gazdagon vidám, örövendő volt minden. Pedig az emberek öröme léháb, felületesebb valami, mint a bánata, nem olyan tartalmas. De a természeté nem, a természetben mindenütt tartalmas örömet látok. És ha csak néma öröm lett volna. Megszólalt a harang. Eszedbe jut az a sétánk, mikor a ködben szólt a harang? A köd beszélt. Most pedig a tavasz beszélt. Az öröm harangozott. Mert ez a harangszó nem volt bánatos, hidd el. Talán úgy mondhatnám, hogy komoly öröm hangja volt. Meghatott öröme. En nagyon vágytam templomba, persze nem mehettem és sok mindenne vágytam. De körülöttem vagy nem

RÁKOSI JENŐ LAKÓHÁZA A BUDAI LISZNYAY-UTCÁBAN.

volt vagy, vagy bizakodó vagy volt, szóval boldogság. Illatos, gyönyörű. És akkor lassan nem éreztem fájdalmat, nem volt semmiféle vágyam, boldog lettem, de nem külön attól, a mi körülöttem volt, hanem beleolvadtam. Mintha én lettem volna egyik orgonabokor, vagy a fecske, vagy a harangszó. És aztán rátko gondoltam és megint lett egy vágyam; hogy ti tizenkilenczen ne legyetek olyan ábrándosak és tépelődők, mint én, hanem jobban éreztétek át az örömet, mint a bánatot. Mert a természet nagyon tud örvendezni és mi beletartozunk. És remélem, egyikőtöknek sem lesz oly szomorú élete, mint az én szüleimnek. Kérlek, te is magadról írd, Évikém, sokat, sokat és hamar és szeretném, ha már nem nagyon szeretné Kertész, nem tudom, nekem ő nem nagyon szimpatikus. Lenkének is ma írok. Igaz, a tenger csodaszépségéről nem is írtam, de hát úgyse tudnám leírni, a mit érzek, mikor meglátom. Egyszínű öröm! Ezt képzeld el. És azóta sokféleképp érzem. Látnod kell mielőbb! Szüleid kezét csókolva, számtalanszor csókol szerető

Katód.
Mire elkészült a levél, a nap már nem sütött úgy oda, mint előbb, s a homok hűlni kezdett az árnyékban. Kató más helyre birta öccsét és a kis pajtasokot. Padra ült, a gyermekek a lábánál telepedtek meg és folytatták játékaikat. Kató kinyitotta könyvét és úgy fordult, hogy árnyékok vessen rá. De mielőtt olvasni kezdett, egy pillantást vetett a vízre s a víz meglátta pillantását szépségének erejével és az olvasásból semmi sem lett.

Az orvos utasítása szerint sokat kellett a vizen lenniük s ezért Csillák gyakran hajó-káztak, néha ki sem szállottak, hanem ugyanazzal a hajóval visszatértek. De mikor Kató azt állította, hogy egészen erősnek érzi magát s a kis fiú is egészen friss, beleegyezett hát az anyja, hogy négyórai hajózás után kiszálljanak, fölmenjenek a jóvával felébe. Lassan sétáltak ott s a falevelek szép árnyarajzait nézegették, mikor a néptelen, hangtalan úton hirtelen férfiszót hallottak:

— Tehát én előre sietek, mindent elintézek. Járatos vagyok ebben a dologban, nem először rendezem ezt a kirándulást.

Az út fordulójánál előtűnt egy magas, erős férfialak, a ki az utána jövőkhöz szólt vissza. Aztán gyors, kemény léptekkel sietett lefelé, de mielőtt eltűnt volna egy újabb fordulónál, még egyszer visszakáltott:

— Aztán kérlek Pali, ne engedj eltéríteni magad a tervtől, bármilyen kedves szeszélye támadna is a feleségemnek.

— Légy nyugodt! — zendült duettben egy csengő női s egy bariton férfi-hang.

Kató kissé megrezzent. A felfelé siető férfi alakja már rég eltűnt, de a láthatatlan pár csodálatosan késik, csak nem tűnik elő a forduló mögöl. Katóék lassan haladnak föl-felé s már majdnem odaérnek, mikor végre megjelennek bizalmas összetartozásban: Kertész és Linka.

Kató szeretne láthatatlanná válni anyja oldalán és csakugyan, Kertész nem veszi őt észre.

XXVI.

Estére értek haza a kirándulók. Másnap váratlanul megjött Kósné, a ki nem válaszolt Kató képeslapjára, mert tudta, hogy személyesen fog felelni rá s ezt meglepetésnek szánta. Azon a fürdőhelyen telepedett meg, melyet már régebben ismert, de most, mikor meglátogatta Katókat s megszerette ezt a rózsaszín sziklás, a máskülönb dűsből növényzetű helyet, akkor elhatározta, hogy átköltözik ide. A következő napon meg is valósította ezt a szándékát s azután sokat volt együtt Csillákkal. Kató megrendült, mikor először látta Kósnét ezen a helyen, mindig megrendült, mikor váratlanul találkozott vele, mert több volt az ő számára a fehérhajú asszony, mint más kedves ismerős. Valakinek az anyja... És állandóan kis izgalomban élt Kató most, mikor sokat voltak együtt. A szépen hervadt arcnak egy-egy mozdulata, egy-egy elborulása, vagy megcsillanó mosolya mind emlék volt s ezek az emlékek meg-megrázták, pillanatnyi álmokba ringatták, aztán hirtelen, a mint jöttek, el is tűntek. Az ifjú párról ritkán beszélt a néni. Egyetlen egyszer említette, hogy Velenczében vannak, még nem tudják, meddig maradnak és hova utaznak onnan. Különbön sohase mondta, ha levelet kapott tőlük.

Egy reggel Vilike sokáig aludt s az anyja sajnálta felköltölni.

— Eredj Kató, légy mielőbb a levegőn, várj meg minket a fürdőházban. En majd felöltöztetem Vilikét, ha fölébred.

Kató elővette algebra-könyvét és megindult.

— Csak nem fogsz tanulni ezen a szép reggelen? — szóló utána az anyja.

— Muszáj, — felelt Kató, — máskülönbben az ősszel sem vizsgázhatom, mint a hogy a tavasszal is elmulasztottam.

A vízre épített fa-fürdőház középső részén kiugró terras volt, itt gyűltek össze az emberek fürdés előtt és után. Kató is ide telepedett, előbb nézte a hullámokat, melyeket kisebb fajta nőcektől, azután tanulni kezdett. Egyszer csak valaki befogta a szemét. Rögtön megismerte, Kósné volt.

— Csak tanulj kis lányom, majd én ide ülök melled. Ne félj, nem zavarlak, itt a kézimunkám. (Folytatása következik.)

„Hiszek egy Istenben.
Hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban
Hiszek Magyarország feltámadásában,
Amen.”

VÉNSÉG.

Nem így képzeltem. Furcsa, csúnya szörnyet Gondoltam én és fáradt öreget. A ki köhögve a botjára görnyed. S hátán a régi rózsie inted.

De most, hogy itt van, még százzorta szörnyebb Mint a mesébe, néma és meredt. Majdnem derűs és kedves s azzal öl meg. Hogy áll az iróasztalom megett.

Mert ennyi csak: ha eljön a tavasz, Megismerem, hogy mindig ugyanaz. S ha sírok, a szemembe könny se csillan.

Alszom, mikor az esték holdasok, És néha, hogyha éjjel olvasok, Kissé homályosabban ég a villany. Kosztolányi Dező.

GRÓF TELEKI PÁL MINISZTERELNÖK FOGADTATÁSA A SZEGEDI PÁLYAUDVARON.

RÁKOSI JENŐ.

1869-ben választotta meg a Kisfaludy-társaság tagjává Rákosi Jenőt. Az ötvenéves jubileumot a zavaros közviszonyok miatt kissé késve, most ünnepli meg nemcsak a társaság, hanem az egész magyar irodalom és vele a közönség. Az ünneplés méretei igen nagyok, részt kérnek belőle az irodalmi társaságok, az Akadémia, az újságírók szervezetei, a színházak s az egész magyar társadalom. Talán nem is volt még a forradalom óta, az egyetlenség és pártoskodás mai szomorú korszakában magyar ünnep, a melyen ennyire egyhangúan egyesült volna az egész művelt magyarság, az irodalomnak pedig Mikszáth jubileuma óta nem volt ilyen nagyarányú ünnepe.

Valóban, Rákosi Jenő az utolsó ötven év magyar életének magasan kiemelkedő alakja. A politikai eszmék fejlődésére, bár soha hatalomra nem törekedett és hatalmon nem volt, megmaradt csupán tollával küzdő publicistának, nagyon kevesen voltak olyan nagy hatással, mint ő; voltak idők, a mikor az ő állásfoglalása jelentette a magyar intelligencia egész tömegének állásfoglalását és voltak főfontosságú kérdések, a melyekben az ő tollán keresztül az egész magyar közvélemény szólalt meg. Az az egyszerű író-toll, a melyet Rákosi Jenő a kezében forgatott, a legnagyobb hatalmak közé tartozott Magyarországon. Ez pedig az ő tehetségének műve volt, csodálatraméltó írói képességének, a magyar élet vérkeringésével való összefonódásának, a melytől az egész magyar közvéleményben öntudatlanul csirázó eszméket, vágyakat, indulatokat az öntudat felszínére vetni a fogalmazás készségével. A közönségből az emeli ki, hogy benne ugyanazok a gondolatok és érzések vannak, mint az emberek nagy tömegeiben, de benne tudatosabban élnek és ő úgy tudja őket kifejezni, hogy mindenki a magáéra ismer bennük. Rákosi Jenő ebben páratlan volt a mi korunk publicistái között. Ideálja közös volt az egész magyar közönség ideáljával: a nemzeti érzésében összeforrott, egységes, egynyelvű Magyarország, a magyarság számbeli erejének és súlyának olyan felduzzasztása, hogy teljesen betöltse az állam területe által adott kereteket. Ez az alap gondolat vezette mindig, akár az apróbb aktuális közdolgozatok fejtegette, akár a politika alapvető nagy kérdéseit, mindent ebből a szempontból ítélte meg, minden állásfoglalását ezzel lehet megmagyarázni. A közvélemény pedig teljes közönséget vállalt vele, hiszen ez volt a kiegyezés és a világháború közötti magyar politika legegységesebb érvényű gondolata, a melylyel szembeszállni ereteltség volt sze-

münkben s a melyet jóformán azonosítottunk a hazafisággal. Rákosi Jenő hatásának titka az volt, hogy ezt a gondolatot ő hirdette kortársaink között a legnagyobb lendülettel, a publicista írni-tudás leggazdagabb készletével; publicisztikailag ő benne és általa fejeződött ki legpregnansabban ez a gondolat és ő tudta legjobban bekapcsolni az aktuális élet váltakozó áramlataiba.

Publicista jelentősége csaknem eltakarja költői munkáját, leginkább azért, mert már évtizedek óta csaknem teljesen újságírói hivatásának élt s mint költő csak ritkán szólalt meg. Pályáját két félre osztják a kilencvenes évek. Az első felében elsősorban mint drámaíró, a másodikban főképp mint publicista állott a közönség előtt. Azért az utóbbi korszakában sem szakadt meg a színpadról való hatása: drámáit, különösen az *Endre és Johannát*-t és az *Ezopus*-t állandóan játszották. Ezek a darabok színpadi irodalmunk állandó tartalékkincsének váltak kiegészítő részeivé. Mint drámaíró írt ugyan néhány könnyűfajta darabot, — hiszen egyéniségéhez tartozik, hogy kísérletezik minden formával, a hatásnak minden eszközzel, — fő műveiben azonban a legmagasabbra tört; a shakespearai és moliérii klasszikus formát akarta a mai gondolkodás új tartalmával megöltöteni. Nem a mindennapi aktuális társadalmi élet divatszere, múlt jelenségeit vetítette színpadra, hanem azt, a mi minden

GRÓF TELEKI PÁL VASS JÓZSEF KÖZÉLELMZÉSI MINISZTERREL, AIGNER KÁROLY SZEGEDI FŐISPÁNNAL ÉS KELEMEN BÉLA NY. MINISZTERREL BESZÁMOLÓ BESZÉDE TARTÁSÁRA MEGY.

kor társadalmában állandó: az örök egyforma, csak színeiben változó emberi szenvedélyeket, összeütközéseket, erényeket és bűnöket, az emberi természet ama szövés-vényeit, a melyeket nem valamely kor műlékony áramlatai oltottak bele, hanem maga a mindig egyforma törvények szerint forgó élet. Ezért ment szívesen tárgyakért a messze múltba vagy a mesék játékos birodalmába, a hol tisztábban lehet felmutatni az örök egyforma, aktualitásoktól független embert. Ezeken a területeken szabadon járhatta be a gondolatok végtelen perspektívájú birodalmát és játszhatott az emberi szív örök hárfájának minden húrján. A mi az élet széles körének átfogását, az emberi lélekbe való elmélyedést illeti, ebben legyőz mindenkit, a kik azóta a magyar színpadnak dolgoztak és csak egy vonallal áll nemzeti drámánk négy alakjai, Katona, Vörösmarty, Madách mögött. Mások talán jobban tudtak játszani a közönséggel, ügyesebben keresték kegyeit divatos érdekességekkel, ő az utolsó felszabad magyarság drámairodalmában a legsúlyosabb és legpregnansabb egyéniség.

Lényében csodálatos életerő van. Ma, mikor már közel jár nyolcvanadik évéhez, ép oly friss, tevékeny, mint negyven éves korában. Szüntelenül dolgozik, minden iránt érdeklődik, a tolla még mindig lendületes és erőteljes, nincs semmi aggastyáni merevség sem észjárásában, sem stílusában. Százszor intenzívebb élet lobog benne, mint nem egy fiatalban. Jubileuma nem egy törődött öreg ember ünneplése, hanem egy még mindig fáradhatatlan és tüzes harcosé.

MAGAMNAK SZÓLOK...

Magamnak szólok, ha dicsérem a fákat
Mikor március rájuk új zöld ruhát ad.

Magamnak szólok, a jéghegyet ha látom:
Odáig aligha jutsz el már, barátom.

Magamnak szólok, ha bámulom a holdat
Malájszin éjszakáján bánatomnak.

Magamnak szólok, a szívem ha kitépem
S úgy úsztatom magányom tengerében.

Magamnak szólok, ha azt mondom: szeretlek;
Oly messze vagy, már nem is értheted meg.
Szegedi István.

„Hiszek egy Istenben.
Hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában,
Amen.“

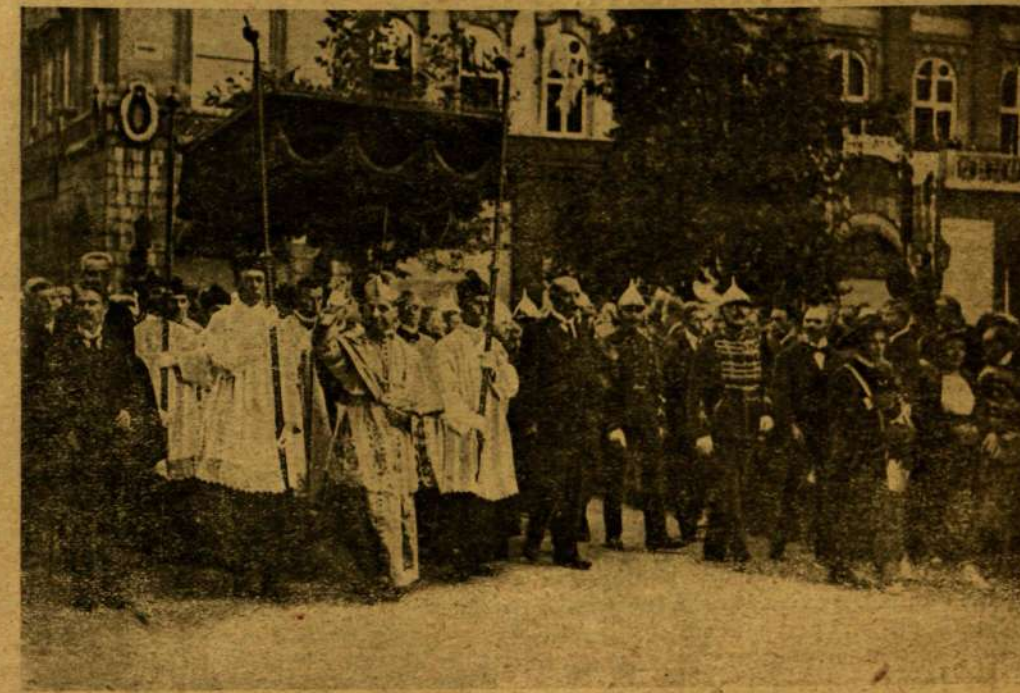
TÜNETEK ÉS TÜNÖDÉSEK.

© Mikor a szerencsétlen XVI. Lajost tartóztatták szökése közben Varennes-ben, s visszaindították Páris felé, útközben beült a királyi kocsi a nemzetgyűlés két megbízottja: Barnave és Péthion. Amaz egyszerű, de finom lelkületű ügyvéd, nagy tapintattal és részvétellel iparkodott enyhíteni a királyi család helyzetén, s nemcsak vigasztaló szavakkal fordult feléjük, hanem azzal az alázatos mély tisztelettel is, mely szokásos volt az udvarnál. Péthion, a vásárcsarnoki kofák kedvence tetszelt magának abban, hogy lehetőleg parasztos legyen. Beszélgetés közben a köztársasági kormányformára is szó került. Péthion kijelentette, hogy annak nem híve, mert arra még nincs megérve a francia nép. XVI. Lajos felingerült e nyilatkozaton, melyben benne rejtett az a durva sértés, hogy ő királyul csak egy éretlen nemzet részére jó, a művelt nép meg nem tűrné. S azonnal egész Párisig egy szót sem intézett többé Péthion-hoz.

A nézet, melynek a nemzetgyűlés e póriás kiküldötté kifejezést adott: akkor nagyon el volt terjedve Párisban. Sőt vallják azt még ma is sokan. Pedig az, hogy melyik a jobb kormányforma, királyság-e, vagy köztársaság? nem a nemzet érettségi fokával függ együvé. A nagyon művelt s előrehaladott nemzet is jó kormányt találhat a monarchiát, mint azt pl. Anglia esetében látjuk. Viszont a kultúrában nagyon elmaradt népek is behozhatják a köztársaságot, mint tettek Közép- és Délamerika minden államai. Nem a kultúra foka itt a mértékadó, hanem a nép karaktere és politikai helyzete.

A magyar nemzet lelkülete a monarchia felé hajlik. Még pedig oly bensőséggel, hogy ezt ki nem tudta belőle irtani az sem, hogy négyszáz esztendő óta nem volt nemzeti királya, és sok rosszat s kevés jót tapasztalt uralkodói részéről. Csaknem az egész nemzet óhajtja, hogy annak idején ismét koronázzon királya legyen. De húzzuk alá azt a kifejezést, annak idején. Mert semmi se ártana a nemzet ügyének annyira, mintha e kérdésben már most megkezdődne a pártoskodás, a mely megszakgatná a nemzetet.

Gondoljunk csak vissza Mohácsra.

A NUNCIUS ÁLDÁST OSZTI.

SCHIOPPA PÁPAI NUNCIUS BEVONULÁSA BUDAPESTRE.

Magyarország nemzeti ügye nem a mohácsi csata napján bukott el. Magának a csatának gyászos következményei nem is mutatkoztak a rá következő hónapok, sőt első évek alatt. Szulejmán szultán egyáltalában nem használta ki eleintén a győzelmet. Felvonult ugyan hadaival egészen Budáig, kifosztotta a királyi palotát, hajókra rakatta annak kincseit, de aztán visszavezette egész seregét. Feldúlta a Duna-Tisza között, egészben tehát két vármegyét, az országot azonban elhagyta egészen, a nélkül, hogy csak egy várbán is őrséget hagyott volna hátra. Az országot meghódítani talán nem is akarta, mert nem tett erre vonatkozó kísérletet, de talán nem is tudta volna. Vagy legalább is csak nagy erőfeszítés árán. Mert hiszen Mohácsnál az ország hadi-erejének csak egy része állott a csatasorban. Zápolya seregének érintetlen csapatai ott táboroztak Szegednél, s a távolabb fekvő vármegyék zászlóaljai szintén érintetlenek voltak, miután nem vettek részt a döntő csatában.

Azt lehetett mondani, hogy Mohácsnál egy nagy vereség érte ugyan a magyar nemzetet, de az ország függetlenségét, szabadságát és integritását nem tette tönkre egyelőre e csapás. Augusztus 29-ikén volt az ütközet, s november 17-én már összejöhettek az ország urai, hogy a királyválasztás fölött tanácskozzanak, s november 5-ikére az országgyűlést is egybehívták. Ha összetartanak,

ha meg nem rontja őket a pártoskodás, az országot nagy valószínűséggel meg lehetett volna tartani.

De már Mohács előtt pártokra volt szakgatva az ország, s a királyválasztáskor a meghasonlás bekövetkezett.

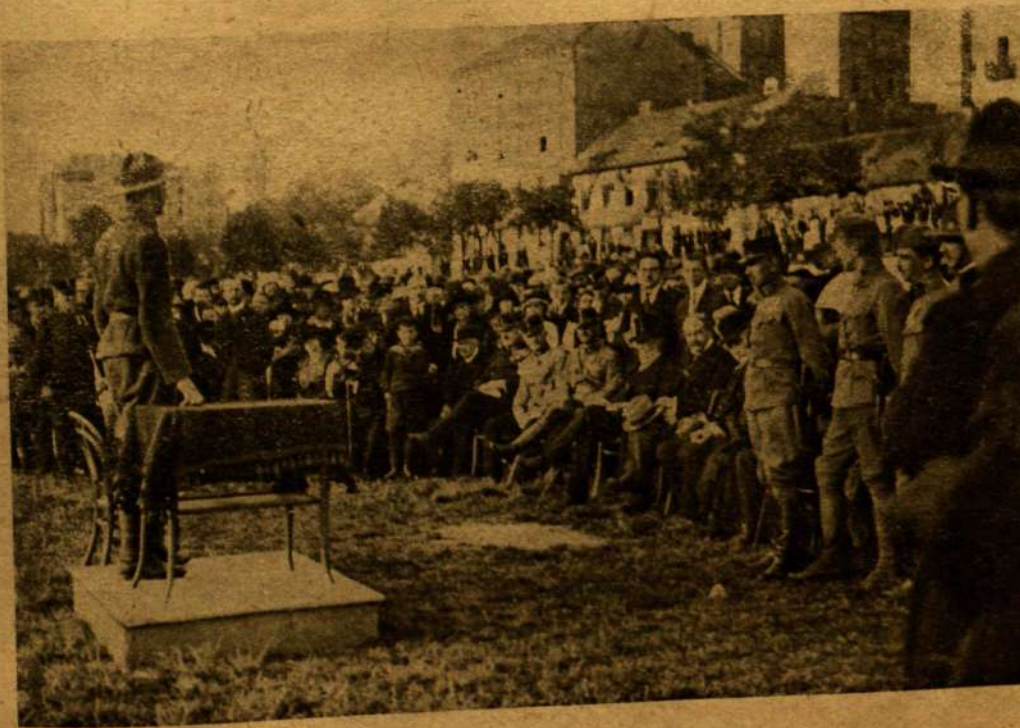
Gondoljunk rá, hogy miként? Tanulások néha a történelemnek lapjai.

Mikor Székesfehérváron a királyválasztó országgyűlés egybegyűlt, csak néhány főúr és néhány udvari ember verődött össze Pozsonyban Mária özvegy királyné körül, a kik Zápolya János megválasztását ellenézték. A világi urak közül összesen heten, élükön Báthory István nádorral, a ki reggeltől estig s estétől reggelig részeg volt, s a kinek gögje nem bírta elviselni a gondolatot, hogy egy kasznárnak a dedunokája tegye fejére Szent István koronáját. A főpapok közül is csak három püspök és a vránai perjel tartott velök. Valamennyien Zápolya személyes ellenségei. De ezek sem nyilvánították nyíltan ellenszöket, hanem titokban, level útján szólították fel Ferdinánd osztrák főherceget, egy huszonnégy éves fiatal embert, hogy nyujtsa ki kezét a magyar korona után. Ezek hívták be az országba — kikötte mindegyik a maga jutalmát siker esetén, — ezek kiáltották ki — mint a hogy ma mondanak pucsszerűen — királynak akkor, mikor Zápolya már meg volt koronázva annak rendje és módja szerint, a koronázó országgyűlés egyhangú határozatából. Ez, és a mi ebből következett, töltötte be a magyar nemzet végétét. Ezáltal szakadt ketté az ország, s lett könnyű prédájává a töröknek.

És említsünk meg ez alkalomból egy figyelemre méltó tény. Azok közül az urak közül, a kik Ferdinándot trónra segítették, hárman voltak a nagybefolyásúak. Báthory István a nádor, Batthyány Ferenc a horvát bán és Nádasdy Tamás a szerencsétlen II. Lajos titkára. A Báthory-család utolsó sarját az osztrák kergette el az erdélyi fejedelmi székből, reája küldvén a saját és a Mihály oláh vajda seregeit. Batthyány Lajos grófot 1849-ben végeztette ki a császári hatalom. Nádasdy Tamás utóda, Lipót, Bécsben végezte életét a hóhér keze által.

A Bibliával szólva: «a kiknek szemei vannak a látásra: lássák; a kiknek fülei vannak a hallásra: hallják».

„Csonka Magyarország — nem ország,
Egész Magyarország — mennyország.“

A BUDAPESTI CSERKÉSZ CSAPATOK FENNÁLLÁSÁNAK TIZ ÉVES JUBILEUMA A VÉRMEZŐN.

ELMENT AZ ASSZONY.

Elbeszélés. — Irta Zellőy Szilárd.

Két óra után megérkezett a férj, Tuczat János. Fáradt volt, elnyűtt, gondokba temetkezett és lomha mint a minisztérium, a hol már tizenkét éve kilenczötől kettőig hajlong, mosolyog, hogy álcázott utálkodását kitombolhassa másokon — kétóra után. Azelőtt a pinczért szekirozta halálra s most — mert immár a házasság nyugodalmas révébe hajózott — feleségével csapott kisebb-nagyobb patáliákat. Mert jó hivatalnok volt Tuczat János, nagy jövőt jósoltak neki a főnökei, az akták világában pontos és nyájas, otthon kiállhatatlan. Ha megérkezett, a legyek is lábujjhegyen jártak, s a meglapult krumplifőzelék zsirfoltos szemével szepegye nézett a tálból, felesége pedig — maga az élő gondosság és figyelem — rendszerint ilyenkor csapta be hangosan az ajtót. Mert jó asszony volt a Fáni, nagy boldogságot jósolt a rokonság, a vendégek iránt pontos és nyájas, otthon pedig szeretett pontot rakni a beszéd után.

Tuczat János megérkezett. És mert ma többet mosolygott, hajolt a kelletnél, megtörtént az a hallatlan eset, hogy túlbeszélte Fánit. A pont csak késett, késett a vészterhes jövőben, újabb és újabb rohamok zivatara söpört a tényérok fölött és villám sujtott az uborkába, vagy János ökle volt a ludas, nem tudom, egyszerre csak szélapult, megmetszett végén sugárba szökött a vére: egyenesen a Fáni szemé közé. Ahh!... Betelt a pohár!... Az asszony rohant, öltözött, János fejébe nyomta a pincset, elvágatott.

A Baross-kávéházig meg sem állt. Az első pillanat vakmerő dühében a borkártyát kérte, de káprázó szemében feltánczoltak az árak s végül lecsillapodott a fekete-kávéig. Ült, könyökölt, elszántan, komoran, szavak, elhatározások, vér és tragédiák színén felmagasztosulni látta önmagát, majd sírt, mint a galérián tapsos tenyérbe könnyet hullató publikum. Hős volt, mártír volt, kis Dávidok ostobán tévedt követél elterült Góliáth, aztán szívébe a megbocsájtás sugara tévedt és a vállalt keresztet golgotai gyönyöre futott erein. Igen. Hazamegy, mintha misem történt volna, megsimogatja Fáni buksi fejét, elvégre azért teremtette a jó Isten az asszonyt, hogy vétkeszen, a férfit, hogy megbocsásson.

— Fizetek!

Ebben a pillanatban valaki a vállára ütött.

— Hát te öcsém mit keresel itt?

Tuczaték legidősebb élő férjisarja volt, nagybácsi a József-körúton.

— Csak... — mondta János.

Gyula bácsi hosszan megnézte őt a pápa-szeme fölött.

— Összepöröltél a Fánival, mi?!

A másik röstelkedett.

— Így van ez! — folytatta az öreg. Leült, mosolygott. — Az asszonykád úgy sír nálunk, mint a parancsolat. A feleségem szid, mint a bokrot!...

— A Terka néni? — horkant fel János.

— Az... Boldog ha szapulhat valakit.

A két férfi felcsillanó szeme megértésben találkozott.

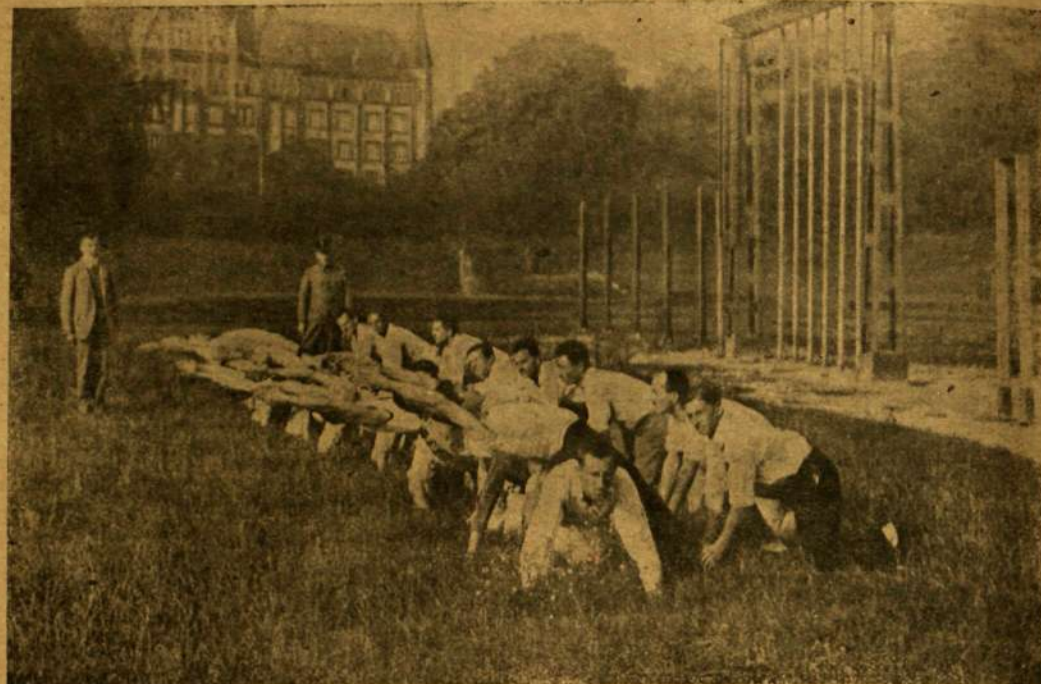
— Öcsém! — Bökte fel ujját nyomaték-kal a bácsi. Szavaiból egy átküzdött élet igazsága lobogott. — Én nem akarok a dolgaidba szólni, én nem akarok Téged dirigálni, én csak annyit mondok neked, mint öreg, tapasztalt ember, hogy ne engedj annak az asszonynak, akárhogyan is praktikál, mert a melyik házban az asszonynak egyszer igaza volt, a melyik házban az asszony azt látja, hogy az urának lehet nem igaza is: abba a házba belecsapott a mennydörgős mennykő!...

Jánosban felágaskodott a ház ura. Kihúzta magát, mellére vágott:

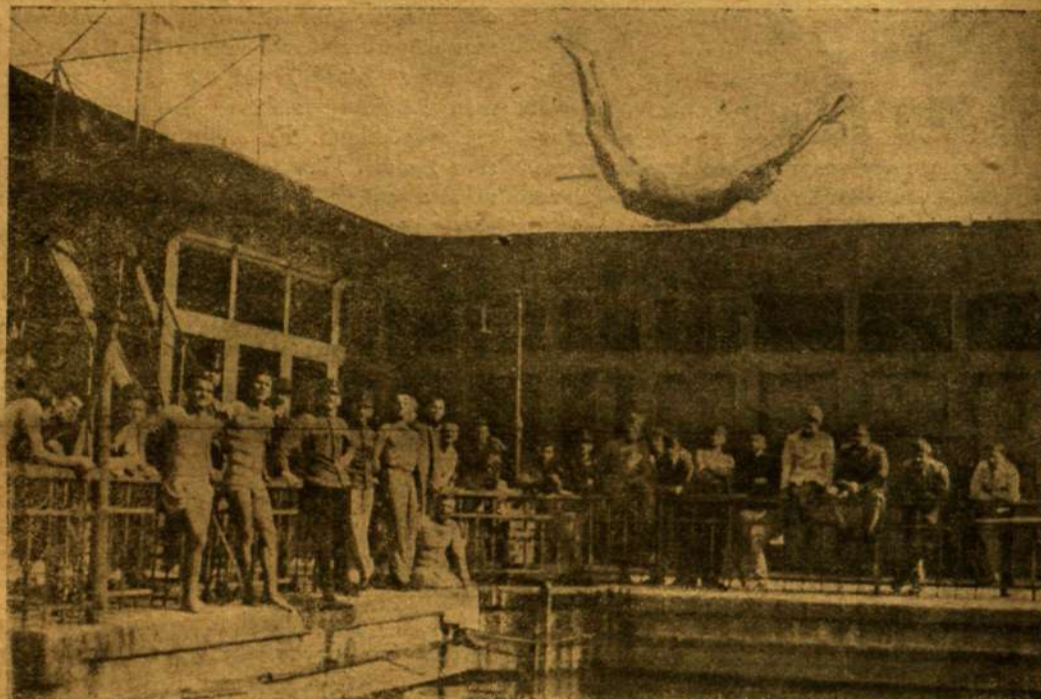
— Ki? Én? Engedni?... No azt várja...

... Az ajtóban azt mondta Terka néni a búcsúzó Fáninak:

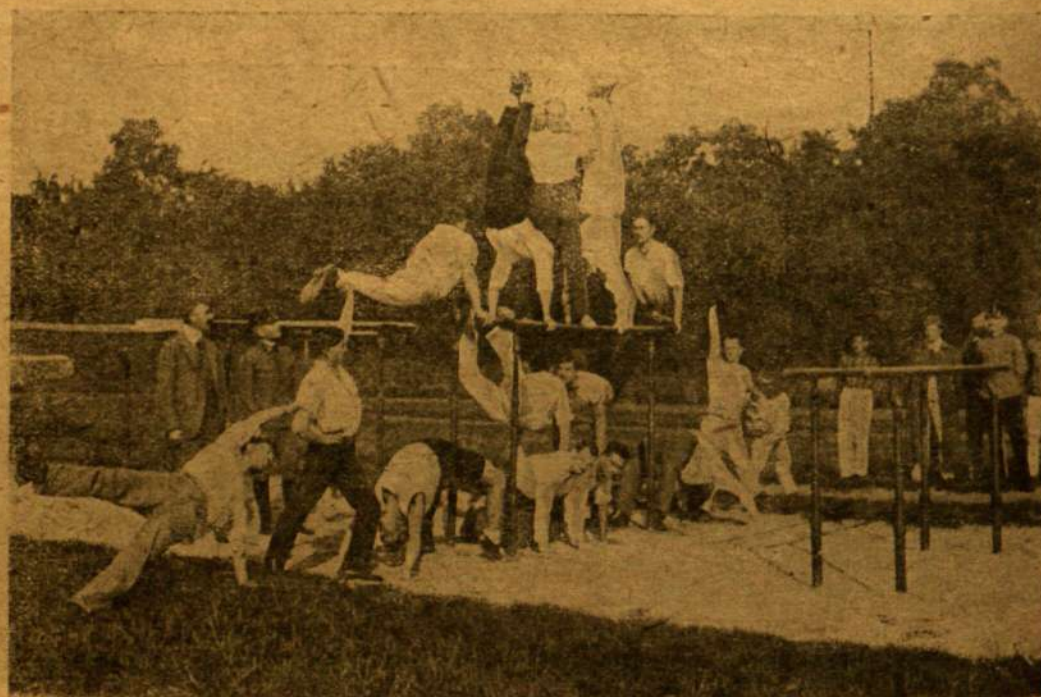
— Lelkem, én nem akarok a dolgaidba szólni, én nem akarok téged dirigálni, én csak annyit mondok neked, mint öreg, ta-

PADGYAKORLAT TÁRSÁK SEGÍTSÉGEVEL.

MŰGRÁS.

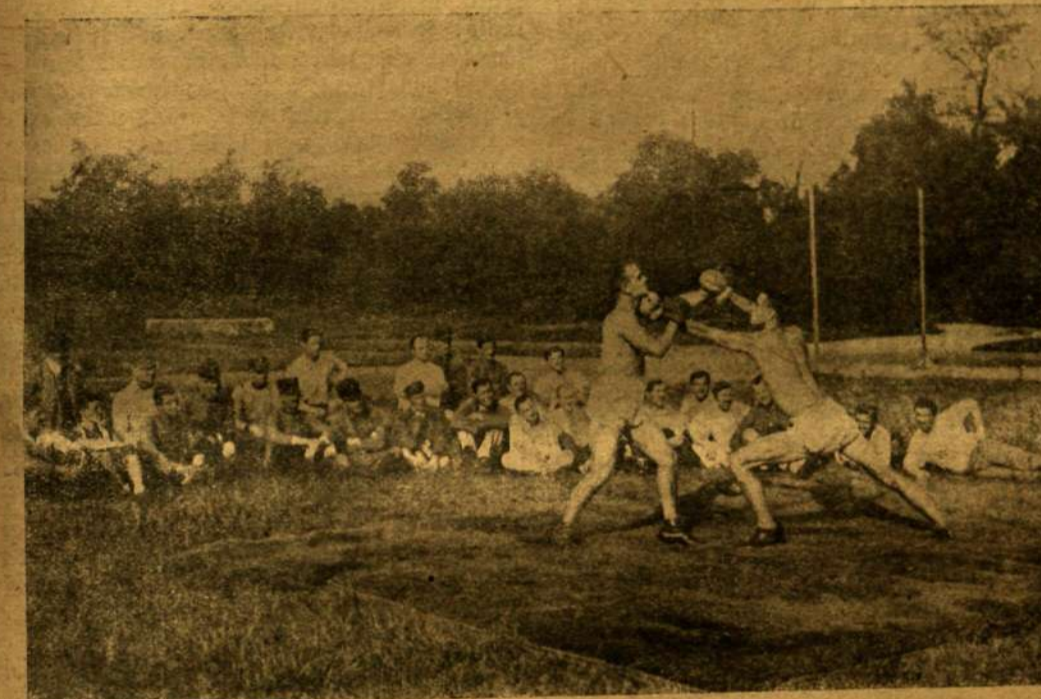

GŰLA.

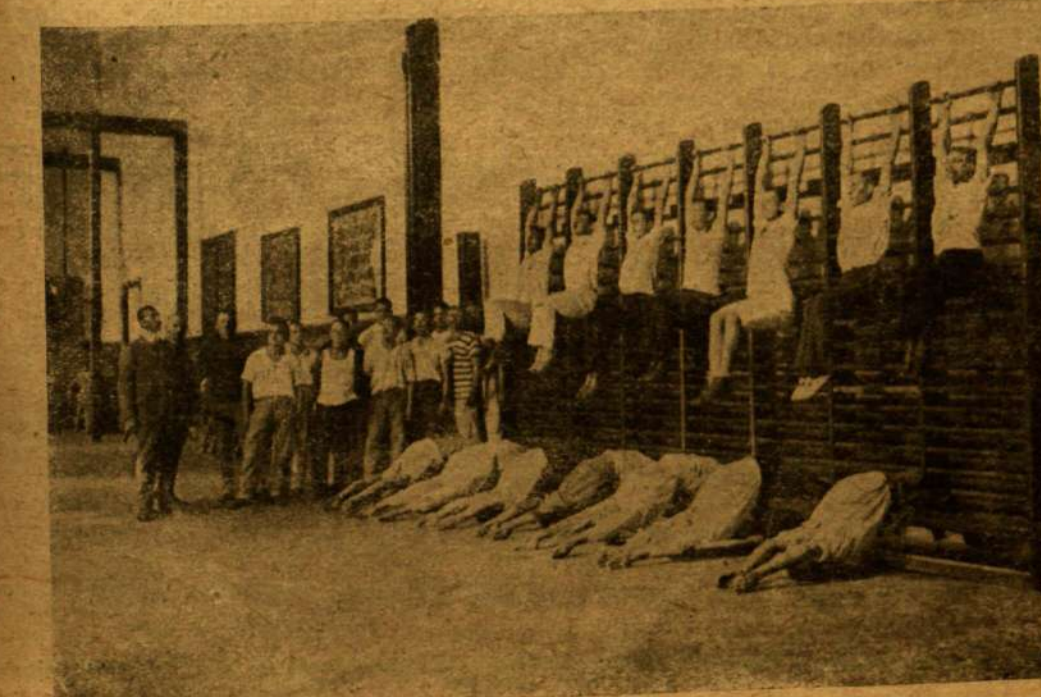
MAGYAR KIRÁLYI VIVÓ ÉS TESTEDZŐ TANFOLYAM.

SALTO A VÁLLRÓL.

BOX-ISKOLA.

GYAKORLATOK A BORDÁS ÁLLVÁNYON.

MAGYAR KIRÁLYI VIVÓ ÉS TESTEDZŐ TANFOLYAM.

pasztalt asszony, hogy ne engedj annak a csirkefogónak, ha Isten van az égen, mert a melyik házban az asszony egyszer alul maradt, a melyik házban azt látják azok a kötözni való betyárok, hogy a férjnek lehet igaza is: az olyan ház alá csak puskaport, aztán meggyújtani!...

... Tuczat János arra ért haza, hogy felesége csomagol. A megmozdult rossz sejtelen megkergette a szive ballagását s elhatározás ide, fogadalom oda, úgy az ujság mellől, mellesleg, únottan, szürkén odaszólt:

— Hova készül?

— Haza. A mamához.

Jánoson végig szántott a rémület. Mindennek számított, csak erre nem. A szavak jelentősége átsuhant gondolatain, látta, a mint az üres szobákban egyedül ödög, a mint a szekrényben káromkodva keres febréműt, látott lukas harisnyát, mosásba számolt gallérokat, a falon pókhálót, ruháján foltot, látta és érezte a cseléd kozmás abszurdumait, és lelke legmélyéig kétségbeesett. Már már nyúlt, hogy engesztelő kezzével végigsimogassa Fáni buksiját, felesékolja a könnyeket és bűnös uborkalét, a mikor... a mikor eszébe jutott az intelem. Gyula bácsi tapasztalt ember, levggöbe nem beszél, egyébként is... eh! Ki? Ó? Engedni?... No azt várja...

— Ha nincs ellenére, a vasútra kísérem, — szólt nyájasan, a hivatali hangján.

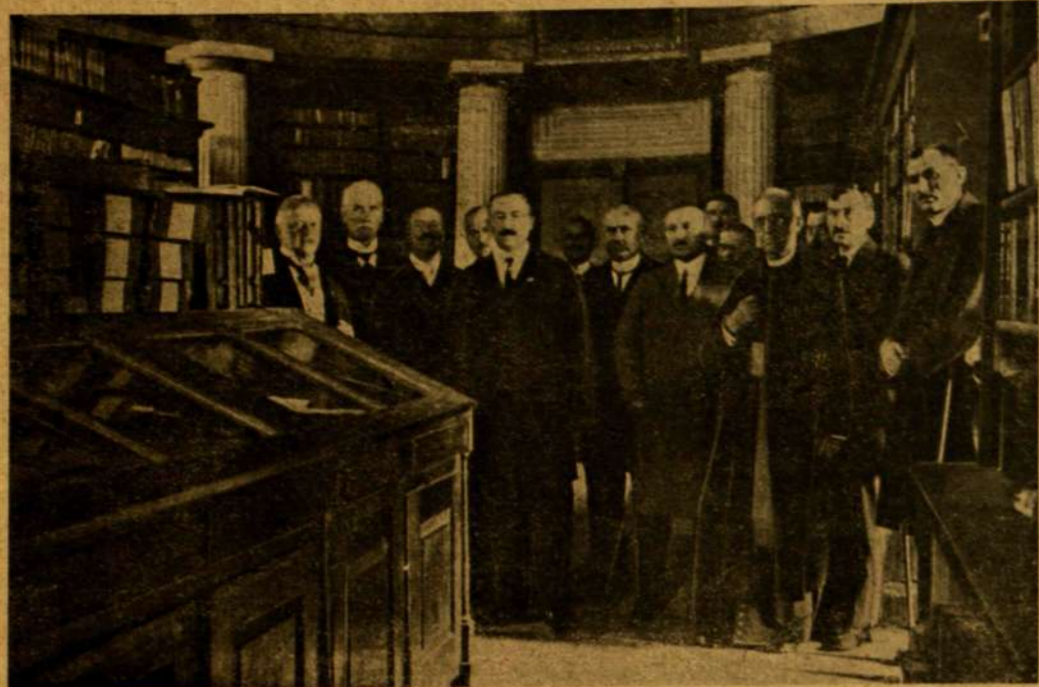
Fáni meghökkent, kis szája egy pillanatra ferdére állott és már-már eltörtött a mécses, a mikor Terka néni visszacsengő bölcs tanácsaira feleszmélt benne a rideg politika. Összeszorította a fogát, megindultak a pályaudvar felé. És elbúcsúztak annak rendje és módja szerint, olyan szívvelyesen, mint talán soha.

Mikor a vonat kirobogott az üvegív alól és Fáni egy rezignált pá után a fülkébe húzódott, János, a ki az utolsó pillanatig titkos reményeket táplált, szepegye konstatalta, hogy az eset már nem is egészen komédia. Ujbl átviharzott benne az üres ház réme, a kényelemhiány, a szekrények, a spájz, a mosás és beszerzések ezer rébusza, mellére csuklott a feje, mint a nebulónak, ha nem tudja a leczkét és ügyefogyottan, árván tántorgott a kijárat felé. Életében most érezte először a mély valóságot, hogy a házasság csak addig tréfa, a mig valaki bele nem kóstolt, hogy az asszony olyan mint a jövegész-ség, a mit akkor becsülünk meg, ha már elveszett.

Így haladt fáradtan, megtörve, szürkén, fájdalmas reminiscenziák és borús kilátások vállaira szakadt nagy terhe alatt, kergette őt a gond, mint tépett kórót a szél. Majd mikor a belváros kigyúlt estjében előtánczoltak a karcsú derekak és csintalan bokák, mikor fülébe sügött a pajkos selyem és érzékeit megcsiklandótták az ígéretes illatok, felébredt benne a dacz, a nekibúsult emberek léha virtusa, megjászotta magát, mint hosszú állás után a gyepre került jószág és egy-egy beszédes szempár előtt már alig palástolhatta illetlen szándékait. Az asszonyi szemek keresztüztüében lépésről-lépésre legényebb lett a gáton, a bánat vágyakba sarjadt, a gond tervezettségbe és az éjszakai örömekbe kábult nagyváros megtárt szeszámja előtt hullani érezte a tisztesség kezére sajtolt bilineseit. Szabad volt, független volt, vágyairól számádsra senkinek sem tartozó... és ment, fordult vagy tiszser, itt megállott, ott összenézett, mármár határozott... aztán éjfél is elmúlt már, mikor arra ébredt, hogy hálószobájában ül a Fáni ágya szélén, köröskörül a töprengés kinjában elrögött cigarettavégek, a lámpa körül udvar az áporodott füstben és ő Fáni üres párnáját csi!... csi!... símogatja.

Kerek egy hétig ment ez így. Az elhatározásnál megtorpant bűnös fellángolást hirtelen követte csüggedés és az emelt fő virtusát is sóhajba törte Mari szakácstudomány. Egyszer kispármaczhát vitt magával zsebkeendő helyett, máskor porrongyba törülközőt, lukadtak a harisnyák, szakadt a gomb és János fogycott, sápadt, hallgatott, mint a keserű holdvilág.

Eppen özegety... egyhetes jubileu

HALLER ISTVÁN KULTUSZMINISZTER LÁTOGATÁSA A SÁROSPATAKI KOLLEGIUM KÖNYVTÁRÁBAN.

mát ülték a Barossban, a mikor azt mondja neki a Gyula bácsi:

— Te gyerek!
János felrezzent. Az öreg megfenyegette az ujjával.
— Te búsulsz!...
— Én?...
— No ne tedd magad!...
— Ugyan már no! — kacagott János. — Nem tudom miért?!

A másik nagy tapasztalással megkémlelte őt a pápaszeme fölött, mintha lapozni akarta volna a lelke írásait, aztán jól megnyomott szóval szótárolta, hogy:

— Mert valahogy eszedbe ne jusson utána menni!...
No de már erre felsattant a ház sértegette ura.

— Ki? Én?... No azt várja...
— Mer azért! — folytatta Gyula bácsi. — Tudod, én nem akarok a dolgaidba szólni, én nem akarok téged dirigálni, de annyit mondom neked, mint öreg, tapasztalt ember, hogy a mig az asszony térdencsuszva bocsánatot nem kér, a mig...
— Bizza rám! — döngette mellét János. És dőlőföven teletüdőből kacagott.

S talán éppen ebben az órában, talán ebben a percében Fáni levelet kapott. Ott sziesztált a nagyfalusi kúria vadszölös árkádjai alatt és mig a cziprón kiöltözött természet paradés haladását nézte, lelke mélyén minden perdülő levélben az ő korán hervadt életének romantikája sirt. Tündődött, merengett, sóhajtozott s ugyancsak felriadt, mikor az öreg postás ráköszöntött a bokrok közül, hogy levele vagyon az ifiaszönyomnak.

Gyorsan feltépte, mohón olvasásba fektét. „Édes lelkem, Fánikám!
Csak azt akarom mondani, hogy minden a legjobb úton halad. Az a betyár, (bocsáss meg, ha így szólítottam a lóköttöt) mondom az az akasztófavirág, óh ha látnád, már az árnyéka sem annak, a ki volt. Puhul. Én látom Fánikám, hogy puhul. Képzeltetted, mit összevissza főzhet a Mari! De úgy köll neki!

Fánikám, én nem akarok a dolgaidba szólni, én nem akarok téged dirigálni, de annyit mondom, mint tapasztalt öreg asszony, hogy valahogy haza ne gyere, meg ne bocsáss neki, mig térdencsuszva...“

Fáni kezéből kiesett a levél. Nagy beszédes szeme kerekre tágult, pergámen arcára két íjedt róza ült. Hogy is van csak?... „... árnyéka sem annak, a ki volt.“... „Képzeltetted, mit összevissza főzhet a Mari!“... Uram, teremtom, Istenem!... Az a gyomorbaajos ember!... És, hogy ő erre nem gondolt!?... Talán már beteg is... Talán már... Nem, ez már nem tréfa, ez bűn Isten és ember életök

Édesapja, az öreg Nagyfalussy Ádám csoszogott feléje öles pipaszár mögött.

— Beteg vagy Fánikám, hogy olyan sápadt vagy, angyalom? — gurgulázott fel belőle a nagy aggodalom.

— Ah ez a migrén! — simította végig homlokát az asszony.

Az öreg megállott előtte, lógatta a fejét.
— Megnézhetne az orvos, Fánikám. Seghogysem tetszik a színed...
— Bizony nem ártana, apukám...
— De nem holmi falusi felcser! — pattogott az apa. — Ha már még, pesti orvos lásson...
— Én is úgy gondolom... rebegte Fáni.
— Gyura! — kiáltott az öreg. — Hallod-e, Gyura!... Akaszd be a lovakat, de gyorsan, még elértek a hatost!... Aztán sarokon fordult és bajusza alá rejtett kaján mulatozással a szobába dohogott.

— És Fáni ment. Pedig repülni szeretett volna. Pestig talán százszor is át meg át olvasta Terka néni levelét és, mert minden olvasás után hűnősebbnek, gyarlóbbnak érezte önmagát, elhatározta, hogy ha kell, térdemállva kér szegény Jánostól bocsánatot. Igen! A nyakába ugrik, pirosa csókolja a lepadt arcát, nem bánja, ha megveri őt, nem bánja, ha ajtót mutat neki, kálváriát jár ha kell, cselédjé lesz, ha úgy kívánja, de ott marad, ott marad és jóváteszi a vétkes meggondolatlanságot!

Végre megérkezett. Futott, rohant a ház felé. A viszontlátás mámorában kettőt is ugrott a lépcsőn s térkában dobogott a szíve, mikor becsengetett. Oh, bár csak ő nyitna ajtót a drága! A lelke! A mindene!...
Mi az?... Nincs a lakásban senki?... Aha! Fény a konyhából...
Mari szája leesett az álmélkodástól.
— Hol az uram? — lihegte Fáni.
— Jaaj, jaaj, jaaj! — csapkodta kezét a lány.
Az asszonyban megdermedt a vér.
— Az Istenért mi az?... Hol az uram?
A cseléd kétkézre fogta a fejét, úgy sópánkodott.
— Jaaj, jaaj, jaaj, elment könyörgöm... elment...
— Hova?... Beszélj!...
— Hát a... nacsicságosasszonyér...

TÉR ÉS IDŐ.

A filozófiának ösidőktől fogva megoldhatatlannak látszó problémája a tér és idő fogalmának tisztázása. A legprimitívebb emberi gondolkodás is ismeri a teret és az időt, a dolgok egymás mellé soraközését s az események egymás után való következését, a tudomány is mint magától értetődő fogalmakkal dolgozik velük, de filozófiai értele-

ben sejtelmünk sincs arról, hogy mi a tér és az idő, mért épen három dimenziós a tér, honnan ered a tér és az idő szoros kapcsolata annak ellenére, hogy olyan heterogén a kettő?

A gyakorlati élet és a természettudományok szempontjából is teljesen közömbös, hogy tudjuk-e az abszolút igazságot a tér és idő mibenlétéről, de azért a kérdés mindig szőnyegen forgott s mindig megvolt a törekvés, hogy ezt a két különböző, de egyformán titokzatos fogalmat valahogyan, valamely egységes úton-módon tisztázhassa a filozófia s abban a törekvésben a legegyszerűbb és legkézenfekvőbb megoldásnak az látszott, hogy az időt a tér negyedik dimenziójának tekintjük. Ez a gondolat csak matematikai formulázás, mert az időt nem lehet térnek magyarázni, nem lehet úgy mérni, mint a teret s minden tulajdonsága különbözik a tér sajátosságaitól, azonban a matematikai formulákban, a hol a teret három változó jelzi, az idő úgy szerepel mint negyedik változó és így csak arról van szó, hogy ezt a negyedik változót úgy szerepeltessék, hogy vele is ugyanolyan műveleteket lehessen végezni, mint a térváltozókkal.

Ezt a matematikai játékot ma az Einstein-féle relativitás elméletében fejlesztették olyan tökéletességre, hogy már a nagyközönség körében is egyre nagyobb híre terjed annak, hogy a német matematikus végérvényesen megoldotta a tér és idő problémáját, szinte mondatnók, hogy felfedezte az abszolút igazságot. Az Einstein-féle elmélet lényegét alig lehetne matematikai formulák nélkül ismertetni, a mi természetes is, mert alapjában véve nem más, mint játék a formulákkal, alaki megoldása annak, hogy a matematika és mechanika képleteiben hogyan lehet az időt is ugyanabban az alakban szerepeltetni, mint a térkoordinátákat. Formulákba szorítja azt a tapasztalatot, hogy a tér és az idő képzetét nem lehet különválasztani egymástól, hogy mindkettő mindig a legbensőbb kapcsolatban van egymással, tehát szinte függ egyik a másiktól. Azelőtt úgy tekintettük, hogy a térnek van realitása, hiszen közvetlen szemlélet bizonyítja, hogy van tér s annak három kiterjedése van — Einstein formulái megfosztják a teret is ettől a realitástól s a térnek ép oly kevéssé tulajdonít állandóságot, mint az időnek. A relativitás elméletében egy test helyzetét nemcsak az határozza meg, hogy hol van, hanem az idő is belép a helymeghatározó adatok közé. A tér változik az idővel együtt, mint a hogyan Wells leírja az időgépről irt fantasztikus tréfájában.

Az Einstein-féle relativitás elmélete bizonyos pontig csakugyan szellemes matematikai játék s meglepő egyszerűsítések származnak belőle a mechanika képleteinek egy-némelyikében. Mikor azonban nagyobb jelentőséget kezdünk neki tulajdonítani s megpróbáljuk következetesen alkalmazni a világ-szemléletünk átalakításában, akkor hamarosan olyan eredmények adódnak, a melyek szemmel láthatóan túlzások és egyuttal nyilvánvalóvá teszik, hogy a matematikai formulákkal üzött szonglörködésben nagyon kell vigyázni arra, hogy megmaradjunk a realitás keretein belül. A relativisták azonban nem elégszenek meg a játékkal, bizonyítani akarják elméletük abszolút igazságát és ezen a téren aztán egészen abszurd eredményeket érnek el.

Az ő világukban a fény nem egyenes vonalban terjed, a világegyetem véges, a testek kénytelenek a mozgás irányában meg rövidülni, hogy a formulákban ne legyen hiba, anyag tulajdonképpen nincs is, mert a mit anyagnak nevezünk, az csak lyuk az éterben, abban az éterben, a mi a fizikusok számára csak kisegítő hipotézis, de a realitásáról semmit sem tudunk és nem is hiszünk benne. A mint látható, a relativitás elmélete tökéletesen felfordítja a mai világ-szemléletünket, egészen másnak mutatja a világot, mint a milyenek az eddigi tapasztalat mutatta. Lerombolja a régi képzeteket s helyettük egészen újakat, de sokkal bonyolultabbakat akar elfogadtatni.

Az eredetileg formulákkal való játéknak

egy aztán súlyos következményei támadnak. A relativisták ugyanis még itt sem állanak meg, hanem igyekeznek a mi ismert világunk megfigyeléseiből bebizonyítani, hogy ez a világ nem a reális világ. Három bizonyítékuk van erre vonatkozólag. Első a Merkúr perihéliumának mozgása, második, hogy a szinképekben minden fénynek a vörös felé kell eltolódnia, harmadik, hogy a fénysugár elhajlik nagyobb tömegű vonzó testek közelében.

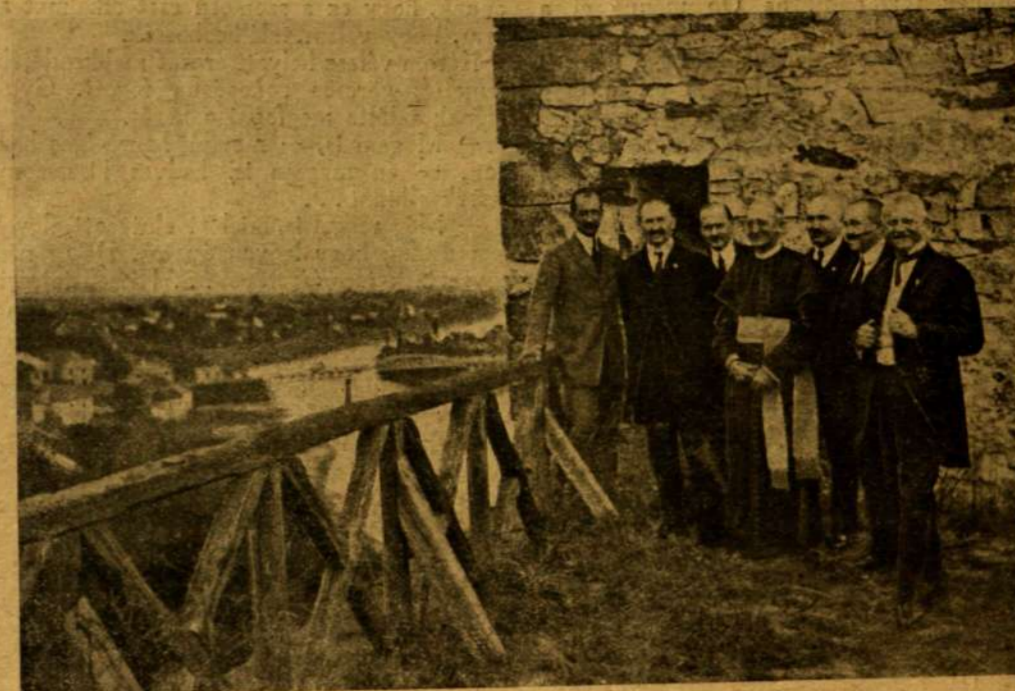
A Merkúr perihéliuma századonként 43 másodpercczel mozog visszafelé s ezt a mozgást nem lehet a gravitációs vonzásból levezetni. Az eredete az, hogy a naprendszer tagjainak egymásra való hatását számítván, a csillagászok csak bizonyos megközelítő formulákat vezetnek le s az itt elkövetett apró elhanyagolásokból végeredményben kiadódik a Merkúr számára az említett kis hiba, melynek nagyságát ismerjük, a melyet a Merkúr pályaszámításában tekintetbe is veszünk, de nem tudunk neki fizikai értelmet tulajdonítani. Bizonyára nincs is fizikai értelme, csak a számításban elkövetett megközelítések kiegyenlítődése. Einstein azonban levezetett egy formulát, a melyből pontosan adódik a Merkúr perihélium-mozgása s ebben a relativisták bizonyítékot látnak elméletük helyességére. A baj csak az, hogy ugyanazt a formulát már régen bevezették egy hibás feltevés alapján kiindulva — azt téve fel, hogy a gravitáció terjedésének sebessége van, bizonyosság annak, hogy olykor helytelen elméletekből is adódhatik elszigetelten egy helyesnek látszó eredmény. A mint azonban az a formula régen sem jelentette az alaphipotézis helyességét, úgy most sem jelenthet semmit az Einstein-féle elmélet bizonyításában sem.

A szinképtelődésben eddig semmi határozott adatot nem tudott a megfigyelés, mig a fénysugarak elgörbülését állítólag pontosan észlelték Crommelin és Eddington az 1919 május 29-iki napfogyatkozás alkalmával, a mikor a két ismert nevű csillagász megfigyelte, hogy a Nap közvetlen közelében elhaladó fénysugarak — egy-egy állócsillag képe — mennyire térnek el egyenes irányuktól. Az Einstein-féle számításokból ennek az eltérésnek 1'75 iv másodpercczel kell lennie s a megfigyelésből csakugyan adódott is egy 1'8 másodperccznyi eltérés. Látszólag fényesen egyezik a megfigyelés az elmélettel, de két dolgot nem szabad elfelejteni: először is a Nap légkörében is történik sugár-törés, a minek ugyanaz lehet az eredménye, másodsor a teljes napfogyatkozás rövid pillanatában lehetetlen annyira megbízható pontossággal lemérni egy állócsillag helyzetét a napkorong közelében, hogy ebből a mérésekből döntő következtetést merhessünk levonni.

HALLER ISTVÁN KULTUSZMINISZTER KISÉRETÉVEL WINDSCHGRÄTZ LAJOS HERCEGNÉL A SÁROSPATAKI VÁRKASTÉLY UDVARÁN.

A KULTUSZMINISZTER LÁTOGATÁSA SÁROSPATAKON.

A SÁROSPATAKI VÁR ERKÉLYÉN.

A megfigyelés nem is igazolhat semmit, mert hiszen minden mérést csak a mi régi geometriánk és mechanikánk alapján végeztünk s az eddigi tapasztalataink mind könyörtelenül megerősítettek abban, hogy felesleges titokzatosságot beerőszakolni a természetbe. Az Einstein-féle elmélet is csak látszólag oldja meg a tér és idő filozófiai problémáját s önmagában hordja a saját maga cáfolatát is, mert végeredményben ad absurdum vezet. Ha matematikailag fejlesztjük ki a relativitás elméletét, — a mint azt az angol matematikusok megtették — az derül ki belőle, hogy hiába véges az Einstein-féle világegyetem, önmagától adódik, hogy ezen a véges világegyetemen kívül kell lenni még több ilyen véges világnak — vagyis az igazi világegyetem mégis csak végtelen, a mint eddig tudtuk és a tér és idő fogalmát nem lehet erőszakosan egygyé kalapálni.

A VATIKÁN PINCZÉL.

Regény. (Folytatás.)

Irtá André Gide. — Francziából: König György.

Gyula kezébe vette a Lafcadio által feléje nyújtott újságot, elolvasta ezt a mondatot, kezével végig simította homlokát — és leült. Majd hirtelen ismét fölugrott s hatalmas erővel megragadta Lafcadio mindkét karját.

— Tehát nem a rablás volt az oka! — kiáltott fel s mint egy megszállt ember, teljes erejével megrázta Lafcadiót. Nem a rablás volt az oka! De hát akkor... ellökte magától Lafcadiót, a szoba túlsó végéig szaladt s e közben homlokát zsebkendőjével legyezgette. Akkor hát tudom, miért gyilkolta meg az a bandita... Szegény barátom, szerencsétlen Fleurissoire! Hát mégis igazat mondott! Én pedig azt hittem, hogy megbolondult... De hát ez rémes.

Lafcadio elbámult és várta a krízis végét. Kicsit izgatta a dolog, azt találta, hogy Gyulának nem volna szabad ennyire kiesni eddigi szerepéből.

— Azt hittem, hogy éppen On...
— Hallgasson! Maga nem tud semmit. És én itt vesztegetem el az időt hiábavaló és neveléses következtetésekkel... Gyorsan! Hol a botom, a kalapom...
— Hova siet?
— Értesítem a rendőrséget!
Lafcadio Gyula és az ajtó közé vetette magát.

— Magyarázza meg előbb, — mondá parancsoló hangon. — Becsületszavamra, azt híhetné az ember, hogy megbolondult.

— Az elébb voltam bolond. Most ébredek csak bolondságomból... Szerencsétlen Fleurissoire, szegény barátom! Szent vértanu! Halála még idejekorán megállít a tisztelenség és istenkáromlás útján. Az ő önfeláldozása visszavezet a jó útra. És én még nevettem rajta!...

Ujjból fel s alá járt a szobában, majd hirtelen ledobta botját és kalapját az asztalra a kölnivizes üveg mellé és szétvetve lábát, megállott Lafcadio előtt.

— Akarja tudni, miért gyilkolta meg az a bandita?

— Azt hittem, hogy ok nélkül.

Gyula dühösen kiabált:

— Először is nincsen ok nélkül elkövetett bűn. Eltették láb alól, mert egy fontos titok birtokában volt... ő közölte velem ezt a titkot, mely egyébként is túlságosan súlyos volt az ő erejéhez képest. Féltek tőle, érti? Ez az oka... Könnyen nevetet On, a ki nem törődik a vallás dolgaival... Egész halvány volt, a mikor kiegyenesedett: titkát én örököltém.

— Legyen óvatos, most Ontól fognak félni.

— Láthatja, mennyire sürgős, hogy értesítem a rendőrséget.

— Még egy kérdést, — állítja meg újból Lafcadio.

— Nem. Hadd menjek már. A dolog rendkívül sürgős. Egészen biztos vagyok benne, hogy azt az állandó felülvívigázatot, mely annyira izgatta szegény sógoromat, most velem szemben fogják gyakorolni, sőt már gyakorolják is. Nem is képzeli, milyen ügyes emberek azok. Ezek az emberek mindent

tudnak, higgye el... Ezek után még helyesebbnek tartanám, ha On menne el a holttestért én helyettem... Most, hogy annyira figyelik minden lépésemet, nem is tudom, mi minden történhetnék velem. Úgy kérem ezt magától Lafcadio, kedves barátom, mint egy baráti szolgálatot. Osszetette kezét, úgy könyörgött. Nem tudom most rendbeszedni gondolataimat, de tudakozódní akarok még és ellátom önt egy szabályszerű felhatalmazással. Hová küldjem?

— Nagyobb kényelem okából ebben a szállodában fogok szobát bérelni. A holnapi viszontlátásig, siessen.

Hagyta Gyulát elmenni. Nagy undort érzett, csaknem gyűlöletet magával és Gyulával szemben, mindenki szemében. Egy vállonitással kivette zsebéből a Fleurissoire zsebéből származó Cook-jegyzet, mely Baragliou nevére volt kiállítva, odatette az asztalra a kölnivíz üveg mellé, az asztal mellé középre, eloltá a lámpát és kiment.

IV.

Daczára a megtett óvintézkedéseknek és a questurán kapott tanácsoknak, Baragliou nem tudta megakadályozni, hogy az újságok ne írják ki a nevét és ne szelvéssék rokonosságát az áldozattal, sőt még a szálloda nevét, melyben lakott, sem tudta titokban tartatni.

Ritka ijedelem perczét élte át este, a mikor éjféltájban hazatérve a questuráról, szobájában az asztal közepén ott találta a nevére kiállított Cook-féle jegyzet, melyet Fleurissoirenak adott át. Azonnal csemetett és halotthalványan kérte meg a pinczért, hogy világítson az ágy alá, a mit ő maga nem mert megtenni. Rögtön vizsgálatot tartatott a szállodában, ez azonban semmiféle eredményre nem vezetett; de hát hogy is lehetne az embernek bizalma egy nagy szálloda személyzetében? ... Mégis, egy zavarlatlanul eltöltött éjszaka után, bezárt ajtó mögött, Gyula kissé nyugodtabban ébredt föl, most már a rendőrség védelme alatt. Csomó levelet és sürgönyt írt és maga vitte őket a postára.

A mikor visszatért, jelentették neki, hogy egy hölgy keresi, a ki nem mondta meg a nevét, hanem az olvasóteremben várja. Gyula azonnal odasietett és nem kevésbé csodálkozott, a midőn Karolát pillantotta meg.

Karola nem az első teremben foglalt helyet, hanem egy hátrább eső, kisebb és rosszvilágított helyiségben ült le, oldalt, a szoba sarkában levő asztal mellett, a hol, hogy valamivel foglalkozzék, szórakoztatt egy albumban lapozott. A mikor Gyula belépett, zavarában fölállott és mosolyogva üdvözölte. Fekete kabátja alatt sötét, egyszerű és csaknem jóízűre valló ruhát viselt, kissé záros kalapja ezzel szemben kellemetlen hatást tett Gyulára.

Gróf úr nagyon vakmerőnek fog találni. Nem is tudom, honnan vettem a bátorságot, hogy ide jöjtek a szállodájába és kérem, hogy fogadjon, de oly kedvesen köszönt nekem tegnap... és egyébként is, a mit mondani akarok, rendkívül fontos.

Allva maradt az asztal mellett, Gyula közeledett feléje és az asztalon keresztül egyszerűen kezét nyújtott neki.

— Minek köszönhetem látogatását?

Karola lesütötte szemét.

— Tudom, hogy súlyos csapás érte Ont. Gyula először nem értette meg, miről van szó, a mikor azonban Karola kivette zsebkendőjét és szemét törölgette, így szólt:

— Hogyan! Hát részvétlátogatás?

— Én ismertem Fleurissoire urat.

— Lehetetlen.

— De nem régóta. Nagyon szerettem őt. Olyan kedves, olyan jó volt... Sőt én voltam az, ki a manchetta-gombokat ajándékba adtam neki, tetszik tudni, azokat a gombokat, a melyeknek leírását az újság is hozta; azokról ismertem rá. Azt azonban nem tudtam, hogy az On sőgora. Nagyon csodálkoztam rajta és képzelhetem, mennyire megörültem neki... illetőleg bocsánat, nem ezt akartam mondani.

— Ne jöjjön zavarba, kedves kisasszony,

nyilván azt akarta mondani, hogy megörül annak, hogy ez a szomorú eset alkalmat ad arra, hogy velem találkozhassék.

Karola válasz helyett arczát zsebkendőjébe temette, görcsös zokogásba fogott. Gyula illőnek találta megfogni a kezét.

— Magam is, — mondá bensőséges hangon, — én magam is, kedves kisasszony, tessék elhinni...

— Még reggel is, mielőtt elutazott, figyelmeztettem, hogy legyen óvatos. De ez nem egyezett a természetével... Hiszen tetszett ismerni, hogy milyen hiszékeny, félrevezethető ember volt.

— Szent volt, kisasszony. Valóságos szent, — mondá Gyula lelkesedéssel és maga is kivette zsebkendőjét.

— Ezt én is megéreztem, — kiáltott fel Karola. — Éjszaka, a mikor azt hitte, hogy alszom, felkelt, letérdelpt az ágy mellett...

Ez az öntudatlan vallomás teljesen zavarba hozta Gyulát, visszatette zsebkendőjét a zsebébe s közelebb húzódott Karolához.

— De hát vegye le a kalapját, kedves kisasszony.

— Köszönöm. Nem zavar.

— Engem zavar... Bocsásson meg... Minthogy azonban Karola észrevehetően hátrahúzódtott, Gyula magához tért.

— Engedjen meg egy kérdést: volt valami különös oka a félelemre?

— Nekem?

— Igen, a mikor azt mondta sőgoromnak, hogy legyen óvatos, volt valami különösebb oka feltételezni... Beszéljen nyíltan; ide délelőtt nem jön senki és beszélgetésünket nem hallhatják meg. Van Önnek gyanuja valaki ellen?

Karola lehajította fejét.

— Ez ugyanis engem rendkívül érdekel, — folytató Gyula, kinek egyszerűen megeredt a nyelve. Tessék csak az én helyzetembe képzelni magát. Tegnap este, a mikor hazatértem a rendőrségről, a hol vallomást tettem, szobámban, az asztalomnál, az asztal mellé középen ott találtam azt a vasuti körutazási jegyet, a melylyel szegény Fleurissoire utazott. Ez a jegy az én nevemre volt kiállítva; igaz ugyan, hogy a körutazási jegyek szigorúan személyhez kötöttek, ezt tudjuk, nem jártam el helyesen, a mikor kölcsön adtam neki, de most nem éről van szó. Abban a cselekedetben azonban, hogy valaki egészen cinikusan visszahozta az én jegyemet, ide a szobámba, felhasználva azt a kis időt, melyet innen távol töltöttem, valami kihívást vagy henczegetést kell látnom... mely engem egyáltalán nem hozna zavarba, ha nem volna különös okom azt hinni, hogy most én ráml kerül majd a sor. Ezt pedig a következő oknál fogva hihetem. Ez a szegény Fleurissoire, az On barátja, egy titok birtokában volt... egy rémes titok birtokában... egy igen veszedelmes titok birtokában... melyet sohasem kérdeztem tőle... melyre egyáltalán nem voltam kíváncsi... melyet azonban ő, igen sajnálatos megfontolatlanlanságból, közölt velem. Már most azt kérdelem Ontól, tudja-e, hogy ki az, a ki e titok eltüntetése érdekében nem átalott elmenni egészen a gyilkosságig?

— Nyugodjék meg, gróf úr: tegnap este följelentettem a rendőrségen.

— Nem is vártam egyebet Ontól, Karola kisasszony.

— Megígérte nekem, hogy nem fogja bántani; ha megtartotta volna ígéretét, én is megtartottam volna az enyémet. Nekem ennyi éppen elég. Most már tegyen velem, a mit akar.

Karola egészen lázba jött, Gyula megkerülte az asztalt és egészen közel húzódtott hozzá.

— Talán kényelmesebben beszélgethettünk a szobámban.

— Uram, én Önnek mindent elmondtam, a mit el akartam mondani, nem akarom idejét továbbra igénybe venni.

Minthogy Karola ezalatt is mindig hátrább húzódtott Gyula elől, most már megkerülte az egész asztalt és ott állott a kijáratnál.

— Jobb lesz, ha most elválnék, kisasszony, — mondá Gyula méltósággal, ki Karola ellenkezésének érdemét ezzel kegyesen magára vállalta. — De mit is akartam még mondani: ha majd holnapután esetleg eljön a temetésre, jobb lesz, ha nem ismerjük egymást.

E szavak után elbucsztak a nélkül, hogy kijutott volna nevét a nem is gyanúsított Lafcadiónak.

V.

Lafcadio Nápolyból Rómába kísérte Fleurissoire holttestét. Elhelyezte egy hullaszállító kocsiban, melyet a vonat végéhez akasztottak. Nem tartotta feltétlenül szükségességnek, hogy maga is ebben a kocsiban foglaljon helyet, hanem illendőségéből — ha nem is éppen a legközelebb eső szakaszban, a mely másodosztályú kocsit volt, — mégis olyan közel utazott a holttesthez, a milyen közel az elsősztályú szakaszok elhelyezése megengedte. Reggel indult el Rómából és ugyanaz nap este vissza is akart érni oda. Nem szívesen adott számot magának azon új érzelméről, mely csakhamar úrrá lett fölötte, mert semmit sem utált annyira, mint az unalmat, azt a titkos betegséget, melytől ifjúságának szép és gondatlan kedvtelése, valamint a kemény nélkülözés mindaddig megóvták. Kilépett szakaszából, minden remény és öröm nélkül lézengett a folyosó egyik végétől a másikig, miközben lelki valami határozatlan kíváncsiság marcangolta. Kutatott valami után, de nem tudott semmi elég újat és vadat kitalálni. Semmi sem nyújtott volna vágyának kielégülést. Nem gondolt már arra, hogy hajóra szálljon, mert ha nem szívesen is, de be kellett látnia, hogy Borneo alig vonzza már, ugyisintén Olaszországnak még be nem utazott vidéke sem. Már a „kaland” következményei iránt sem érdeklődött, annyira kopromittólónak és bántónak találta ma az egész esetet. Szinte haragudott Fleurissoire-ra, a miért nem védekezett jobban. Nem tudott beleügyödni abba, hogy szüntelenül ezt a szárnalmas figurát lássa maga előtt és szerette volna kitörülni emlékezetéből.

Ezzel szemben szívesen találkozott volna azzal a fickóval, ki táskáját vitte el; ez lehet aztán csak a nagyszerű legény!... Mintha csak most is ott kellene lennie, a cepuai állomáson kihajolt az ablakon és szemével végigjárta az üres peront. De felismerné-e egyáltalán? Hiszen csak hátulról látta és elég távolról, a mint a szürkületben kifelé ment... Képzeltében utána ment az éjszakában, a mint a Volturino medréhez siet, megkeresi és kirabolja a rémes holttestet és kivágja a kalap belsőbélét, az ő kalapjából, azt a „babérnagságu és alaku” bórdrabkákat, mint a lapok oly előkelően írták. Végeredményben hálás volt tolvajának, a miért a rendőrség szemé elől eltűntette ezt a fontos bűnjelét, melyen rajta volt a kalapos neve. Kétségtelen, hogy ennek a halottrablónak is minden érdeke azt kívánja, hogy ne vonja magára a figyelmet és ha ennek daczára is fel akarná használni ezt a bórdrabkákat, Isten ucsese! elég mulatságos dolog volna egyezkedésbe lépni vele.

Az éjszaka leszállt. Az étkező kocsit pinczére végig járta a vonatot és vacsorára hívta az első és második osztály utasait. Lafcadio, étvágy nélkül bár, de abban a reményben, hogy egy órára legalább megszabadul az unalomtól, elindult néhány másik utas mögött az étkezőkocsi felé. Ez a kocsit a vonat elején volt. A wagonok, melyeken keresztül kellett mennie, üresek voltak. Itt-ott néhány tárgy: kendők, párnák, könyvek, újságlapok heverték az ülőhelyeken, megjelölve a vacsorázók helyét. Egy ügyvéd-táska vonta magára figyelmét. Tudta, hogy ő az utolsó, megállt a szakasz előtt és berépkelt. Az ügyvéd-táska egyébként nem érdekelté különösen, csak éppen lekiismerete megnyugtatóra vizsgálta keresztül.

A táská belsejében finom aranybetűkkel ezt a nevet lehetett olvasni:

Defouqueblize

a bordeauxi egyetem jogi kara.

Két büntetőjogi vonatkozású értekezés és a törvényszéki híradó hat száma volt benne.

— Ez is egy kongresszusi barom, — gondolá Lafcadio, visszatette az iratokat a helyükre s az étkezőkocsiba siető utasok elvonult sora után indult.

Egy serdületlen lényka haladt anyjával a sor végén, mindkettő mély gyászban. Közvetlenül előttük egy Ferenc József-kabátos, szilinderes, lesimított hajú, szürkölő pofaszakállas magas úr ment, nyilván Defouqueblize, az ügyvéd-táska tulajdonosa. Lassan lehetett csak előre menni, mert az utasok jobbra-balra dülöngtek a vonat rázkódásai következtében. Az utolsó folyosó fordulójánál a tanárt, éppen abban a perczben, a mikor belépni készült abba a harmonikaszerű szerkezetbe, mely a wagonokat összeköti, egy valamivel erősebb zökkenés fölötte. Egyensúlyba megmentésére hirtelen mozdulatot tett, melynek következtében csipetítője orráról nagy ívben a földre vágódott a folyosó azon szűk sarkába, melyet a vasuti kocsi a mosdófülké előtt alkotnak. Mialatt lehajolt, hogy látását megkeresse, a hölgy és kis lánya meglepődtek. Lafcadio néhány másodperczig mulatott a tudós tehetetlen és szárnalmas erőlködésén, ki ujjaival sikertelenül tapogott a földön. Ejnye Lafcadio, hát lássunk egy kis jó mozdulatot! Hallgass szivedre, az talán nem romlott még meg teljesen. Segítsd meg ezt a szárnandó embert. Nyujtsd oda üvegjét, mely nélkül nem tud meglenni, egymaga sohasem fogja megtalálni, hiszen éppen hátat fordít neki és ha egyet lép, összeűzta... Ebben a perczben egy újabb lökés hanyattvágta a szerencsétlent, kinek feje beleütődött a mosdófülké ajtajába. A csillder felfogta az ütést, behorpadt és lecsúszott a professzor úr föléig. Defouqueblize felhőrdült, próbált feltápászkodni és megszabadította fejét a kalaptól. Lafcadio meglepődte a mulatságot, felemelte a csipetítőjét, a kéregető kalapjába tette és elszaladt, elejét véve a hálaadásnak.

Az étkezés megkezdődött már. Az üvegajtó mellett, az átjárótól jobbra, Lafcadio felett egy kétszemélyes asztalhoz, a vele szemben levő hely üresen maradt. Az átjárótól balra, mellette, az özevgy hölgy foglalt helyet lányával egy négyüléses asztalnál, melynek másik két helye üresen maradt.

— Micsoda unalom uralkodik ezeken a helyeken! — tündődött Lafcadio, kinek közönyös tekintete végig siklott az összes ottlevőkön, de nem talált sehohelyt a pontot, a hol mepihenessen. — Az emberek mint egy egyhangú köteleességet rázzák le azokat a szórakozásokat, mikből az élet tulajdonképpen áll! Mily rosszul vannak öltözve! Meghalok az ebéd vége előtt, ha nem rendelék pészgőt.

Belépett a tanár. Nyilván megmosta előbb a kezét, melyet a kerességgel bepészgített, mert körmeit nézegette. A pinczér Lafcadióval szemben ültette le. Az italhordó asztaltól asztalhoz járt. Lafcadio szó nélkül a husz francos Montebellora mutatott, mialatt Defouqueblize úr Saint Galmier ásványvizet kért. Ezalatt két ujjá közé fogta csipetítőjét, anyhén rálehelte és szalvétája sarkával megtisztogatta az üveget. Lafcadio szemügyre vette és csodálkozott vörös szempillái alatt hunyorgó, vakondszerű szemében.

— Szerencse, hogy nem tudja, hogy én adtam vissza látását! Ha hálálkodni kezd, abban a pillanatban itt hagyom.

Az italhordó visszatért az ásványvízzel és a pészgővel. Ezt bontotta ki előbb s odaállította a két utas közé. Alig állott azonban ott a palaczk, Defouqueblize kezébe poharat és egy hajtásra megitta... Az italhordó egy mozdulatot tett, Lafcadio azonban nevetve megfogta a karját.

— Istenem, mit iszom én itten? — kiáltott fel Defouqueblize rémesen eltorzult arczczal.

— A nagyságu úr Montebelloját, — felelt méltósággal a pinczér. — Tessék, itt van az On ásványvíze.

Odaállítá a második üveget.

— Kétségbe vagyok esve, uram... De

olyan rosszul látok... Igazán zavarban vagyok...

— Nagyon örülnék, — vágott szavába Lafcadio, — ha nem exkuzálná magát; inkább igyék még egy pohárral, ha izlett az első.

— Dehogy uram. Be kell vallanom, hogy egyáltalán nem izlett. Nem is tudom, hogy ihattam meg szórakozottságomban egy egész pohárral, de annyira szomjas voltam... Mondja csak uram: ez valami rendkívül erős bor, ugyebár?... Mert én megmondhatom Önnek... sohasem iszom mást, mint vizet... A legkevésbé szesz is azonnal a fejembe száll... Szent Isten, mi lesz velem?... Talán jobb volna, ha azonnal visszatérnék a szakaszomba... Jobb volna, ha lefeküdném.

Fel akart kelni.

— Ugyan maradjon kérem, — próbálta megnyugtatóni Lafcadio, kit mulattatott a dolog. — Éppen ellenkezőleg, okosabban teszi, ha megvacsorázik és nem gondol többé erre a borra. Én szívesen visszakísérem azután, ha ugyan szüksége lesz még kísérőre, de ne féljen semmit: a mennyit On ivott, az még egy gyermeknek sem árthatna.

— Bár igaz volna a jóslata. Nem is tudom azonban, hogy... talán megkínálhatom egy kis ásványvízzel?

— Nagyon köszönöm, de engedje meg, hogy inkább a pészgőnél maradjak.

— Tehát csakugyan pészgő volt!... On meg fogja inni ezt mind?

— Csak azért, hogy megnyugtassam.

— Nagyon kedves, de az On helyén én... Folytassa inkább a vacsoráját, — szakította félbe Lafcadio, ki maga is az ételhez nyult, mert unta már Defouqueblize ostobaságait. Figyelme most az özevgyre tereledődött.

Kétségkívül olasz nő. Bizonyára valami tisztnek az özevgye. Minő finomság van mozdulataiban! Minő gyengédség pillantásában! Mily tisztaság ül a homlokán! Mennyire intelligensek az ujjai! Minő előkelőség a ruházatában, mely pedig annyira egyszerű... A mikor már nem fogad hallani szívedben ilyen akkordok harmoniáit, akkor már inkább ne is dobogjon a szíved, Lafcadio! Lánya hasonlít hozzá, valami komoly és nemes szomorúság vonásai enyhítik szinte túlságos báját. Mennyi szeretettel közeledik hozzá mindenkor az anyja! Ily lények láttára a leggonoszabb ember is megjavulna; ily lényekért Te is szívesen feláldoznál magad, Lafcadio...

Ebben a perczben jött oda a pinczér, hogy a tányérokat kicserélje. Lafcadio tányérja még csaknem tele volt, a mikor a pinczér elvitte, mert a mit ebben a perczben látott, az mozdulatait teljesen megbénította, az özevgy, a finom özevgy az átjáró felé fordulva, a világ legtermészetesebb mozdulatával hirtelen felemelte szoknyáját, miközben kimutatta piros harisnyáját.

Olyan váratlanul ütött bele ez a kirívó hang ebbe a komoly szímfőniába... Talán csak álmodik? De a pinczér már hozta is a következő fogást. Lafcadio éppen venni készült az ételből, tekintete a tányérjára siklott s arra, a mit ott látott, elhült benne a vér.

Ott előtte, tányérja közepén, Isten tudja honnan, rémesen és ezer darab között is felismerhetően... ne is kételkedjél benne Lafcadio: ez minden kétség nélkül csakugyan a Karola manchettagombja! Még pedig az a két gomb közül, a mely hiányzott a Fleurissoire második manchettájáról. Ez már valóságos rémlátás... De a pinczér kínálja az ételt. Lafcadio egy kézmozdulattal lecsusztatja az ékszeret az aszbróra és ráteszi a tányért, kivész bőségesen az ételből, megtölti pészgővel poharát, azonnal megissza és újból tölt. Mi lesz vele később, ha már éhgyomorral is látomásai vannak?... Nem, ez nem volt káprázat: hiszen hallja a gomb csikorgását a tányér alatt; felemeli a tányért és eltünteti a gombot mellényzsebébe, órája mellé, sőt újabb mozdulattal még meg is győződök róla, hogy csakugyan ott van... biztonságban... De ki a megmondhatója, hogy hogyan került a tányérjára? Ki tette

oda?... Lafcadio Defouqueblizera néz: a tudós ártatlanul eszik, orra csaknem a tányérba ér. Lafcadio egyébre szeretne gondolni, megint az özevgyre tekint, ennek mozdulataiban minden ismét előírások és illendő, csaknem szépek találja. Próbálja újból elképzelni az előbbi sértő mozdulatot és a piros harisnyát, de nem képes rá. Próbálja ismét tányérján elképzelni a gombot s ha nem érezné a zsebében, bizonyára kétkednék valóságos ittlétében... De hát miért is tüntette el?... mikor nem az övé. Ezzel az ösztönszerű és ostoba mozdulattal mekkora beismerést követett el! Mennyire elárulta magát az előtt, a ki, bárki legyen is, és ha a rendőrség küldte is ide, valahonnan kétségtelenül figyelni, lesi... A legügyvetlenebb módon törbe hagyta csalni magát. Elhalványodik. Hirtelen megfordult, de nincs senki az átjáró üvegajtaja mellett sem...

Az előbb azonban megláthatta valaki! Kényeszeríteni akarja magát az evésre, de fogai összeszorulnak. Szegény fiú! Nem utálatos bűnét bánja, hanem ezt a szerencsétlen mozdulatot... De miért mosolyog rá a tanár?...

Defouqueblize befejezte ebédjét. Megtörli száját, két könyökével az asztalra támaszkodik, idegesen összegyűri szalvétáját és merően Lafcadióra néz. Valami különös mosoly lebeg ajkai körül; végül nem tudva visszatartani magát:

— Szabad még egy keveset kérnem? — kérdi tőle és bátorlatlanul odanyújtja poharát a csaknem üres palaczk felé.

Lafcadio, kit ez a kérdés kellemesen érint, mert gondolatait más irányba tereli, a pohárba tölti a palaczk utolsó cseppjeit.

— Kétségbe volnék esve, ha megártana... De megengedi, hogy még egy palaczkot rendeljek?

— Azt hiszem: egy kis üveg elég volna. Defouqueblize már észrevehetően italos állapotban elvesztette az illendőség érzését. Lafcadio nem félt egy kis pészgőtől és mulattatta társának naivitása, tehát kibontott még egy Montebello-t.

— Nem, nem! Ne töltson annyit, — szabadkozott Defouqueblize és reszkető kézzel fölemelte poharát, melyet Lafcadio éppen megtöltött. — Különös, hogy milyen rossznak találtam az előbb. Így fest az ember magának rémeket sok mindenről, a mit nem ismer. Éppen csak azt hittem, hogy Saint-Galmier vizet iszom és azt találtam, hogy ásványvíznek kissé különös az íze ennek a pészgőnek. Ez éppen olyan, mint hogyha Önnek ásványvizet töltönnék, a mikor pészgőt akar inni. On is azt mondaná ugyebár, hogy pészgőnek elég különös!...

Nevetett a szavain, majd keresztülhajolva az asztalon Lafcadio felé, ki maga is nevetett, így folytató:

— Nem tudom, mi okom van nevetni; ez kétségtelenül a pészgő hatása. Mégis csak tüzebb ital ez kissé, mint a hogy mondják. De visszavezet a szakaszomba, ugyebár, ebben megállapodunk. Ott egyedül leszünk és ha olyasmit találunk elkövetni, a mi nem való, tudni fogja az okát.

— Utazás közben — koczkáztató meg Lafcadio, — nincsen annak semmi következménye.

— Istenem, mit is nem követne el mindent az ember az életben, ha biztos volna abban az egyben, hogy nem lesz tettének következménye, mint a hogy On oly helyesen megjegyzi. Ha az ember tudná, hogy nem kötelezi magát vele semmire... Vegyük csak ezt a példát; pedig ez már csak igazán természetes gondolat, hiszi On, hogy Bordeauxban is ki mernék fejezni ezt a gondolatot minden kertelés nélkül. Azért mondom Bordeauxt, mert Bordeauxban lakom. Engem ott ismernek és tisztelnek. Bár nem vagyok nős ember, csendes, szerény életet élek és tisztelt foglalkozásom van: tanár vagyok az egyetem jogi karán; igen: összehasonlító büntetőjog, egy új tanszék... Meg fogja érteni tehát, hogy ott nincsen engedélyem, így kell mondanom: engedélyem arra, hogy részeg legyek, még ha csak egyszer is az esztendőben. Életemdomnak tisztelgetet kell parancsolnia. Képzelve csak el: ha egy tanítványom ittasan látna az utcán!... Tisz-

teletet kell parancsolnom és pedig a nélkül, hogy ez kénytelenségnek lássék; éppen ezen fordul meg a dolog. Nem szabad senkiben sem azt a gondolatot keltennem, hogy Defouqueblize úr (ez ugyanis a nevem) nagyszé- rüen vissza tudja tartani magát! Nemcsak hogy semmi szokatlant nem szabad elkövet- nem, hanem azt a meggyőződést kell kelte- nem mindenki, hogy az ember nem is tudna valami szokatlant elkövetni, még ha szabad volna is; hogy nincs ebben az em- berben semmi szokatlant, belőle kikívánczó vágy. Van még egy kis bor? Csak néhány csepp, kedves büntársam, egy korty csu- pán... Ilyen alkalom nem kínálkozik két- szer az életben. Holnap, Rómában találkozni fogok a kongresszuson egy csomó komoly, szelídített, tartózkodó és megfontolt kolle- gámmal, a milyen magam is vagyok, mihelyt visszatérek megszokott környezetembe. Min- den társadalmi lény, mint Ön is, vagy én, tartozik magának azzal, hogy ál-életet éljen. (Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Pauler Ákos új könyve. Pauler Ákos, a ki- tünő magyar filozófus új könyvet adott ki *Bevezetés a filozófiába* címmel. Sok tekintetben más természetű könyv ez, mint az ilyen bevezető könyvek lenni szoktak, mert nem éri be azzal, hogy megmagyarázza a filozófia főproblémáit s az ezek megoldására eddig fölmerült kísérleteket, hanem megvilágítja a saját álláspontját is és fej- tegetései közben lerakja egy tudományosan meg- gondolt és erőteljesen kiejtett filozófiai világnézet alapjait. Pauler gondolkodásának erős lendülete van, egész lényével áttéli a filozófiai gondolatokat s ettől filozofálása, minden tudományos módszer- ségre mellett, erős színezést kap, mindig meg- érzik rajta, hogy a tudósnak legfontosabb lelki ügye. Kantból indul ki és Kantra épít, de mes- terével szemben is megtartja önállóságát és a kanti alapítványra szilárdan megkonstruált épüle- tet emel. A filozófia fogalmát, körét és felhasznál- t, aztán az egyes diszciplínákat: a logikát, esz- tétikát, etikát, metafizikát és ideológiát fejlődésük- ben mutatja meg, nemcsak magukkal a problé- mákkal ismert meg, hanem a történetükkel is, úgy, hogy műve a filozófia történetének ered- ményeit is összefoglalja. Előadása határozott, világ- os és gondolatkeltező, igen alkalmas arra, hogy a kezdő filozófát eligazítsa a filozófiai gondolatok világában. A terjedelmes könyvet a Pantheon nevű új kiadványallat adta ki.

... Mint a főnixszamár. Szilágyi Sándor új regénye a római császárság korában játszik, abban az időben, mikor Tiberius uralkodott Róma fölött, zsarnoksága rémülettel, tettetéssel és kémkedéssel árasztotta el a várost és elaljasította az ősi római erkölcsöket. Ebben a környezetbe helyez bele egy szép, szomorú szerelmi történetet egy tisztalelkű- nek maradt fiatal patricius és egy Vesta-szűz kö- zött, a mely már születésében magában hordja tragikus végét. A regény súlya ezen a szerelmi történeten van, a történelmi háttér csak a színe- zésre való, nem yálík földologgá és nem terhelő- dik túl régiségteni részletkezéssel, de viszont nem is tár fel új megvilágító szempontokat a múlt értékelésére. Néhány igen jól megfestett képre ad alkalmat, mint pl. egy éjjei harc leírása Róma utcáin, meg egy cirruszi előadás leírása, — ez utóbbiban az író a már ezerszer leírt tárgyba néhány érdekes új vonást tud belevinni. A regény főereje nem a történelmi anyag kezelésében és nem is a lélektani elmélyítésekben van, hanem az ala- kok eleven, friss rajzában és különösen az előadás fordulatos elevenségében. A regény szerzőjében olyan írórt ismertünk meg, a ki igen jól tud elbe- szélni, van invenziója és érzéke a regény-kom- pozíció követelményei iránt.

Elmúlt csodák. Tamás Ernőnek egy füzet verse jelent meg ezzel a címmel. Van a könyvecskében néhány csinos vers, van sok jó sor és strofa, de van sok olyan is, a mi nem belülről, magából a költőből jött, hanem a modern líra szólam- és hangulatkészletéből szűrődött át bele. Nem érezni a versek mögött határozottan felismerhető és ön- magát a maga nyelvén kifejezni tudó egyéniséget. Azt hisszük, még émi, formi, tisztulni kell, ma- gába szállnia, konkrétan formulázott viszonyba jutnia a világgal és mindenekelőtt magáévé hódí- tania a nyelv kifejező eszközeit.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Aggspontpéri Korizmicz Antal nyugalmazott kuriai tanácselnök, az alexandriai nemzetközi törvényszék volt elnöke, több nagy rendjel tulajdonosa, 78 éves korában

Budapesten. — Tasnádszántói és komlódtófalusi Besczy Emil Ugocsa vármegyének hosszú időn át volt alispánja, majd főispánja, 78 éves korában Budapesten. — Endrényi Lajos, a szegedi Friss Ujság kiadótulajdonosa és a szegedi lapkiadó- szindikátus elnöke, 70 éves korában. — Simon- falvi Székely György dr., Pestvármegye tiszti fő- ügyésze, 55 éves korában Budapesten. — Lázár István gróf, Brassó vármegye volt főispánja és volt országgyűlési képviselője, az Erdélyi Kárpát- Egyesületnek volt elnöke, Brassóban. — Ordódi és alsószékői Ordódy Béla miniszteri tanácsos, az Állami Munkásbiztosító Hivatal bírása, az állami felső építőipariskola volt igazgatója, komárom- vármegyei bizottsági tag, bagotai birtokán. — Besso Marco, a Triestyi Általános Biztosító Társulat (Assicurazione Generali) elnöke. — Nagy- hetényi Pap János, Füzesabony község főjegyzője, az Országos Jegyzőegyesület alelnöke, 59 éves ko- rában Füzesabonyban. — Hevesi Belladagh Imre Máv. főfelügyelő, 59 éves korában Budapesten. — Baron Ferencz, a «Magyar Vasutas» szerkesztője, a háborúban szenvedett sérülése következtében, Budapesten. — Mészáros Alajos, a fiatalabb szí- nészdárda egyik igen szimpatikus és talentumos tagja, a ki a Nemzeti Színházban sok sikert aratott.

Melha Kálmán, szül. Székely Lujza irónő, Jósika Miklós báró életrajzának szerzője, nyug. székes- fővárosi polgári iskolai tanárnő, 65 éves korában Budapesten. — Kultárs Józsefné, szül. Tamásy Mária, 43 éves korában Budapesten.

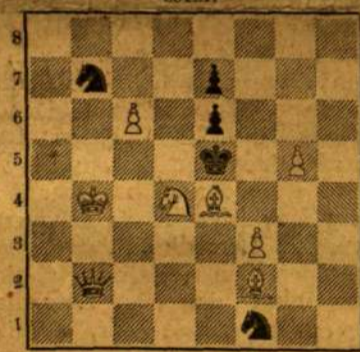
KÖZGAZDASÁG.

A Neuschlosz-féle Nasiezi Tanningyár és Gőzfűrész Részvénytársaság most tartotta évi rendes közgyűlést. A közgyűlés az 1917/18. és 1918/19. évek nyereségéből az értékesítéskor alapnak 6.000.000 koronával való dotálása és az alapszabályszerű levo- nások után az 1917/18. üzletévre 65 korona és az 1918/19. üzletévre 75 korona osztalékot állapított meg. A közgyűlést követő igazgatósági ülés Hódos Béla dr.-t igazgatónak, Vadász Ernőt csigyevezetőnek nevezte ki.

SAKKJÁTÉK.

3164. számú feladvány Éder Istvántól Budapest.

A „Vasárnapi Ujság” rejtvénypályázatán megdicsért pályamű.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

A 3160. számú feladvány megfejtése. Va7!

A 3161. számú feladvány megfejtése. Vh2.

KÉPTALÁNY.

A Vasárnapi Ujság 13-ik számában megjelent képtalány megfejtése: *Esküteri hid.*

Felolós szerkesztő: HOITSY PÁL.

Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11.

Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

Franklin-Társulat nyomdája (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.).

Bélyeggyűjtőkkel

cserélek, adok debreceni Zóna I. és II. kibocsájtást, különlegességeket is. SPRINGER J., Debrecen, Fő-u. 38. sz.

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)

A főváros első és legrégebbi csipketerítő, vegytisztító és kelmefestő gyári intézete. Gyár és főüzlet: VIII., Baross-u. 85.

Fiók: II., Fő-utca 27. IV., Eöklődt 6, Kele- méti-utca 14, V., Harminezad-utca 4, VI., Teréz- körút 39, Andrássy-út 16, VIII., József-körút 2.

KERESZTÉNY FORGALMI IRODA

Budapest, IX., Ráday-utca 16. Birtokokat, telkeket, házakat, villákat, fizeteket adunk-veszünk és közvetítünk. Bank- és érték- tőzsdé bizományi ügyleteket kötünk és lebonyo- lunk. Hirdetéseket gyűjtünk és terjesztünk. Kereskedelmi tudakozódó. Export-import.

VARRÓGÉPEKET

veszek és eladok, újat és használtat. KEAUSZ IMRE varrógépeszerelő, Budapest, VIII., Bókk Szilárd-u. 6. Vízionteladónak engedmény.

KELETI J. BUDAPEST, IV. kerület, Koronaherczeg-utca 17.

Gyárt legkülönbözőbb méretekben kivételben: műlába- kat, műzseket, ásványkőket, haskőket, gummi- páncélszárnyakat stb. Dús választék az összes betezéspólai gummirukban és műszerekben.

Hamis fogakat Brillianst Ékszeret Platínát

legmagasabb napi áron veszek GROSS ANTAL BUDAPEST VIII., József-körút 23. telefonbet

JÓ PAJTÁS

BENEDEK ELEK GYERMEKUJSÁGA

a szívét-lelket nemesítő törté- netek, mesék, versek, ismeret- gazdagító olvasmányok való- ságos kincsháza.

Rendes munkatársai: Endrédi Sándor, Váradi Antal, Vargha Gyula, Lampérth Géza, Kürthy Emil, Avar Gyula, Feleki Sándor, Mihályffyiné Fái Lenke, Berényi Lászlóné, Tábori Kornél, Kozma Imre, Csanády Sándor, Székely Nándor, Benedek János stb.

Állandóan közöl a régi nagy magyar és ide- gen költőktől a gyermekifjúságnak való költe- ményeket.

A JÓ PAJTÁS-t a Franklin-Társulat (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.) adja ki.

Előfizetési ára negyedévre 12 korona. Egyes szám ára két korona. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal.

Hirdetések felvételnek BLOCKNER I.

hirdető-irodájában, Budapest, IV., Semmelweis-u. 4.

21. SZÁM. 1920. (67. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ HOITSY PÁL

BUDAPEST, NOVEMBER HÓ 14.

Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11. Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utca 4.

Előfizetési ára: az okt.-decemberi évnegyedre 20 korona. Megjelenik havonta kétszer. — Egyes szám ára 3 korona.

Külföldi előfizetésekhez a postailag meg- állapított viteldij is csatolandó.

A KIRÁLYNÉ ALAKJA ZALA GYÖRGY ÉS HIKISCH PÁLYAMŰVÉN.

AZ ERZSÉBET KIRÁLYNÉ EMLÉKMŰ ÚJ PÁLYÁZATA.